Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

OPTEGNELSER

OM

SLÆGTEN BRASCH

SAMLEDE OG UDGIVNE I ANLEDNING AF

HUNDREDAARSDAGEN FOR H. J. H. BRASCH'S FØDSEL

11. DECEMBER 1812 – 11. DECEMBER 1912

AF

MAGDALENE MATZEN

FØDT BRASCH

TRYKT SOM FAMILIE-MANUSKRIPT

AARHUS

TH. THRUES BOGTRYKKERI

1916

1742—1818

1750 - 1816

1783—1867

1782—1847

1829—1902

1812—1900

OPTEGNELSER

OM

SLÆGTEN BRASCH

SAMLEDE OG UDGIVNE I ANLEDNING AF

HUNDREDAARSDAGEN FOR H. J. H. BRASCH'S FØDSEL

11. DECEMBER 1812 – 11. DECEMBER 1912

AF

MAGDALENE MATZEN

FØDT BRASCH

TRYKT SOM FAMILIE-MANUSKRIPT

AARHUS

TH. THRUES BOGTRYKKERI

1916

FORORD

DEN 11. December 1912 var det Hundredaarsdagen for vor afdøde Faders Fødsel; i den Anledning har jeg forsøgt, paa Grundlag dels af vor afdøde Farbroders Collaborator O. M. Brasch's efterladte genealogiske Optegnelser over Faders Slægt, dels støttet paa efterladte Breve at give et samlet Billede af Slægten, som for de efterlevende kunde have nogen Interesse.

Paa selve Hundredaarsdagen havde vi samlet Sødskendekredsen i vort Hjem i Aarhus, ved hvilken Lejlighed de følgende Blade blev oplæste. Siden den Tid er enkelte af de Personer, der nævnes i Bogen, døde, deriblandt min ældste Broder Chr. H. Brasch, der maaske var en af dem, der glædede sig mest den Aften ved i Erindringen at gjenopleve Minderne fra Barndomshjemmet. Saaledes som Manuskriptet den Gang blev oplæst, er det uforandret gaaet i Trykken, derimod findes i den i 1916 tilføjede Stamtavle Meddelelse om de Begivenheder, der i det mellemliggende Tidsrum er forefaldet i Slægten.

Det er ikke, som man vil se, naar man har gennemlæst disse Blade, nogen særlig interessant Slægt, der fortælles om. For de ældre Slægtleds Vedkommende er det en uafbrudt Række Landsbypræster, — hæderlige, pligtopfyldende og nøjsomme, der sikkert har holdt streng Hustugt og været lige saa nidkære med Hensyn til Kapitelstaxten som i Opfyldelsen af deres Embedspligter. Igjennem 4 Slægtled falder deres Embedsvirksomhed i fattige og sparsomt befolkede Egne, for Størstedelen af deres Liv uden Berøring med aandsbeslægtede Mennesker, hvad der maaske har udviklet den Menneskeskyhed og Kjærlighed til Stilhed og Ensomhed, der er et Særkjende for flere af Slægten, samtidig med en vis Evne til at »belægge sine Ord«, der gjorde, at de let kom til at spille en Rolle i det lille Samfund, hvori de levede. Det synes at have været Mennesker med udpræget Retfærdighedssands, men uden Samfundsinteresser eller Interesser for Mennesker i Almindelighed. Flere af dem har været i høj Grad myndige og villiestærke, Egenskaber, som spores lige ned til vore Dage, den sidste Egenskab synes dog, for de yngre Generationers Vedkommende, noget afdæmpet; men Livet leves ogsaa nu under blidere Vilkaar end den Gang, og det mindre stærke Helbred, som vi vel ogsaa kan takke den lange Række af stillesiddende Stuelærde for, dæmper vel ogsaa noget af den Villiens Energi, der var et Særkjende for mange af de ældre.

Magdalene Matzen.
Januar 1916.
Bellavista — Risskov.

DEN første af Slægten, som nævnes i O. M. Brasch's genealogiske Optegnelser, er **Otto Jensen Hoslef** eller Grønbech, født paa Hvorslefgaard, personel Kapellan i Grønbech og Svostrup (Viborg Amt) 17/8 1664, kaldet til Sognepræst sammesteds 28/7 1665, hvor han efterfulgte sin Broder Søren J. Hoslef eller Grønbech, der døde 1664. Provst fra 1683 indtil sin Død 1723. Han var gift med Johanne Nielsdatter Lind, og af deres 8 Børn blev 4 af Sønnerne Provster, og Døtrene gifte med Præster. De er lidt vanskelige at finde rede paa, da Sønnerne, foruden Faderens Navn Ottesen eller Othsen, føjer et andet Navn til; to kalder sig saaledes Lind, een Grønbech, een Fog, een Brasch. Af disse Sønner ved man, at N. Ottesen Lind blev Præst i Hinge, J. Ottesen Grønbech i Røslev, S Ottesen Lind ell. Grønbech i Røgen, Christen Ottesen Brasch*) paa Holmsland og L. Ottesen Fog ell. Grønbech i Lønborg-Egvad. Den ældste Datter Kirstine blev gift med Præsten Lime i Fjaltring, en anden med Præsten Bisted i Tem, een ubekjendt.

Christen Ottesen Brasch, som Slægten altsaa tager Navn efter, er født i Grønbech Præstegaard om ved 1680, bliver demitteret fra Aarhus Skole 17/7 1696 og kaldet til Sognepræst for Ny og Gammel Sogn paa Holmsland 7/8 1707 af Mogens Wendelboe til Søegaard (paa Holmsland). Han var gift med Elisabeth Augsborg ell. Husborg og døde »tro og redelig« paa Holmsland 24/6 1732. Af deres 3 Børn, 1 Datter og 2 Sønner, blev den ældste, Marie Elisabeth Brasch, født 1710, gift med den residerende Kapellan i Ny og Gl. Sogn paa Holmsland Peder Spandeth. De havde et eneste Barn Niels Spandeth, der blev døbt i Ny Sogns Kirke 24/8 1749, men om hvem der ikke foreligger fyldestgørende Oplysninger. — Sønnerne

*) Her forekommer altsaa Navnet Brasch første Gang i Slægten — hvorfra det stammer vides ikke, ofte var det en Ven eller Kaldspatron, der blev opkaldt, og her som saa ofte er Navnet bleven antaget som Slægtsnavn og gaaet videre til Efterkommerne. Om der har været nogen Slægts- eller Venskabsforbindelse tilstede med den dalevende store Landmandsslægt Brasch eller, som de senere kalder sig, Brask til Kjellerup — derom vides intet.

var **Mogens Christensen Wendelboe Brasch,** f. $^{12}/_{9}$ 1712, som vi senere skal vende tilbage til, og Arent Brasch, f. 1715, som blev Student fra Kolding Skole 1736, tog theologisk Attest. 1740 og blev Hjælpepræst hos Præsten Jørgen Wedel med Successions-Ret ved Kaldsbrev fra Baron Otto Henrik Juel til Ryssensten, dat. Lundbæk, 14. Juli 1742, I 1744 dør Wedel, og Arent Brasch gifter sig med hans Enke Gjertrud Kjær, senere blev han tillige Provst i Vandfuld Herred og døde 1780. Ved Siden af hans Ligsten, nedenfor Alteret i Dybe Kirke, findes en mindre Ligsten, hvorpaa endnu kan læses Navnet Elisabeth Brasch, der har altsaa været en Datter, der sandsynligvis er død i en ung Alder, thi de betydelige Legater, han og hans Hustru efterlod sig, tyder paa, at de næppe har haft efterlevende Børn. Af disse Legater, et for Uddeling af gudelige Bøger, et for forældreløse og et for vanføre Børn, faar Holmsland sin rigelige Del, Resten uddeles i Dybe, Ramme og Lemvig.

Den ældre Søn Mogens Wendelboe Brasch eller Mogens Wendelboe, som han lige saa ofte kaldes, er sikkert opkaldt efter Faderens Kaldspatron, Hr. Mogens Wendelboe til Søgaard, blev Student fra Ribe Skole og efter sin Embedseksamen kaldet til Præst i Lime i Salling (Viborg Stift) af Justitsraad Bartholin til Kaas, i Aaret 1737, giftede sig i 1739 med Marie Sofie Paulsdatter Stauning*) og døde i en ung Alder den 29. Septbr. 1743. Der var 1 Datter og 2 Sønner i dette Ægteskab, hvoraf den yngste Søn blev født efter Faderens Død. Enken ægtede 3 Aar senere hans Eftermand i Embedet Hans Chr. Sinding,**) der har forfattet Indskriften paa Mogens Wendelboe Brasch's Ligsten, der findes i Lime Kirke, og som lyder saaledes:

Dersom Dyd og Ungdom
Retsindighed og Styrke,
Dersom
Det bedste Hjerte
Kunde redde fra Døden,
Saa skulde denne Sten,
Retskafne Læser,
Ikke fordre dine Taarer over saa tidlig en Død.

---

*) Marie Sofie Paulsdatter Stauning var Datter af Hr. Paul Pedersen Stauning, Præst og Provst i Stauning i 33 Aar; hendes Stamtavle fremviser 2 i det 16.—17. Aarhundrede udbredte gejstlige Slægter — Hemmert og Hegelund. Hun døde først efter 1781, i hvilket Aar hun endnu var ilive og boede hos Datteren i Rødding Præstegaard.

**) Hans Chr. Sinding var født i Varde $^{8}/_{8}$ 1712, Søn af Præsten i Varde Christen Pedersen Sinding († 1720). H. C. Sinding blev Sognepræst i Lime $^{8}/_{11}$ 1743, i Rødding og Krejberg 1767, og Provst i Rødding og Hindborg Herreder til sin Død 1769. En af Sønnerne, Poul Chr. Sinding, Præst i Bjerregrav, ægtede Johanne Hegelund, Datter af en Tolder paa Samsø; efter Sindings Død 1786 giftede hun sig med hans Efterfølger i Embedet, Chr. Brandt, der efter at have taget sin Afsked boede paa Herthalund ved Slagelse, hvor han døde 1821.

Den sande Menneskeven, den fromme og tro Guds Tjener.
Fordum velædle og højlærde, nu himmelsalige
Hr. Mogens Wendelboe Brasch.
Sognepræst i 6 Aar for Lime Menighed.
Født til Verden i Aaret 1712.
For at forlade Verden og indgaa til sin Herres Glæde Aar 1743 den 29. September.

Mange Hjerter saaredes ved hans Bortgang;
Mest:
Hans inderlig elskede Ægtefælle
Marie Sofie Stauning,
Som efter 4 Aars Ægteskab
Ved ham var Moder
Til 1 Datter og 2 Sønner,
Hvoraf den sidste endnu laa under hendes Hjærte.
Hun dækkede hans Støv med denne Sten
Til hans elskede Navns
Og deres kærlige Forenings Minde.

Vel har man Stene, som falske Vidner lejet,
Om Dødes Dyder, som de har end aldrig ejet,
Dog troe, oh Efterslægt, de Ord, Du ser at staa
Paa dette Marmor om Hr. Mogens Wendelboe.
Hans Støv, som Jordens Laan er her og Ormes Bytte,
Var før en saadan from og dydig Sjæles Hytte,
Som midt i Livets Maj kom Gravens Høst ihu.
— Lær, Læsere, af ham at bruge dette Nu!

Forannævnte Pastor Hans Chr. Sinding synes at have været en god Fader for de efterladte Børn og en meget velstuderet Mand, der selv forberedte sine Sønner til Universitetet og tilligemed med dem den senere bekjendte Ove Malling,*) hvis Fader Peder Malling den Gang var Ejer af Gaarden Astrup nord for Skive.

Af Magnus Wendelboe Brasch's Børn blev den ældste Elisabeth Kirstine Wendelboe Brasch, f. 1741 i Lime Præstegaard, gift med Mehl, der var Præst i Lem, senere i Rødding; efter hans Død giftede hun sig med Lillelund, der var Mehls Eftermand i Embedet.

Den ældste af Sønnerne, **Christen Brasch Wendelboe** eller **Christen Wendelboe Brasch,** blev født i Lime den 15. November 1742, den yngste Mogens Brasch, der fødtes 1744, mindst 1/2 Aar efter Faderens Død, og blev opkaldt efter denne, blev Landmand og ejede Aarupgaard ved Horsens, men døde i en ung Alder og efterlod sig 2 Børn, der en Tid synes at have været i Huset hos Farbroderen Christen Wendelboe Brasch. Sønnen Hans Chr.

*) Ove Malling, Statsminister og Forfatter blandt andet til »Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere«.

Brasch (sikkert opkaldt efter Mogens B.s Stedfader) blev Apotheker og nævnes som Overmedicinalraad i Norge i 1815, og Datteren Karen Brasch blev gift med Proprietær Lang eller Lange i Karsbjerg. Den ældste Søn, vor Oldefader, som altsaa vedkommer os mest, blev Student fra Viborg Skole den 30. Juli 1757. Aaret efter har han taget Filosofikum, men da han var meget fattig, thi Stedfaderen, der selv havde Børn, kunde som rimeligt var ikke understøtte ham videre, skal han — efter mundtlig Overlevering — have forladt Hovedstaden og taget Plads som Huslærer, ubekjendt hvor, indtil nogen Tid før han indstillede sig til theologisk Embedsexamen, hvortil han forberedte sig i den kortest mulige Tid og med Opgivelse af det mindst mulige Pensum, d. v. s. det Pensum, der kun kvalificerede til Non contemnendus (se afdøde Collaborator Brasch's Optegnelser). Han skal selv have fortalt, at han under dette Ophold i Kjøbenhavn tildels ernærede sig ved at slibe Barberknive, — fingernem har han været i høj Grad, hvad flere fint og kunstigt drejede Gjenstande af Rav, der er gaaet i Arv til hans Efterkommere, endnu viser. Naar han til sin theologiske Embedseksamen 1764 kun fik N. c., hidrører dette som ovenfor angivet fra, at han ikke havde opgivet mere, end hvad der fordredes til den laveste Karakter og altsaa ikke fra svage Evner eller utilstrækkelig Flid, thi han har efterladt Indtrykket i sin Kreds af mere end almindelig Begavelse og af en energisk Karakter. Allerede som Kandidat og end mere som Præst nød han stor Agtelse som Prædikant, hans mægtige Stemme, velformede Foredrag og alvorlige Personlighed gjorde dybt Indtryk paa Tilhørerne. Efter sin Attestats synes han at have taget Ophold i eller ved Horsens, hvad der maaske har bidraget til at kalde den yngre Broder Mogens til denne Del af Landet, i 1767 nævnes denne som Ejer eller maaske kun som Forpagter af Aarupgaard i Tamdrup Sogn. Fra 1765 til 1766 fungerer Christen Brasch som uordineret Medhjælper i Aale og Tørring hos Provst Hans Cramer indtil dennes Død. Cramers første Kone var født Stauning, efter al Sandsynlighed en Søster til Christen B.s Moder. Fra denne Virksomhed afgik han med de mest smigrende Vidnesbyrd fra Præstens Søn Hans Christian Cramer i Lundum, fra Oberst Krabbe til Bjerregaard, der laa i nævnte Pastorat, og fra Assessor G. Schmidt, der var Apotheker i Horsens og Ejer af Stougaard i Tørring Sogn. Han har derefter indtil Juli 1768 opholdt sig hos sin Broder paa Aarupgaard og prædiket rundt omkring i Egnen, dels i Tamdrup og dels i Horsens, hvor Assessor Schmidt har hørt ham, og hvor Pastor Frimodt har lært ham at kjende, idet ogsaa han bevidner, at han i al den Tid, han har opholdt sig i Horsens og de Egne der omkring, har udvist »et exemplarisk Levned og store Aandens Gaver«. Ligeledes prædikede han ofte i Hatting Kirke, hvorfor Justitsraad Thygesen til Bygholm anbefaler ham, ogsaa i flere andre Kirker, blandt andet i Østbirk Kirke, Nabosognet til Tamdrup, hvor Herregaarden Urup laa, og hvor han i høj Grad vandt

Besidderinden Oberstinde Grabows*) Yndest og blev en hyppig og velset Gæst paa Herregaarden. I Hatting traf han den smukke Jomfru Henrikke Hatting. Hun opholdt sig hos sin Moster, der var gift med Mølleren ved Bygholm-Mølle, en velhavende, men tarvelig Mand. Henrikkes Fader, Provsten i Hatting, var død et Par Aar i Forvejen, hun var kun 17—18 Aar, meget smuk og ikke meget tilfreds med Opholdet hos de gammeldags Møllerfolk, og da den yndede og veltalende Kandidat friede, og de Gamle syntes om ham, gav hun ham sit »Ja«, skjøndt hans Person næppe har kunnet rose sig af ydre Fortrin, høj og mager som han var med temmelig grovtskaarne Ansigtstræk og noget »aparte Manerer«. Hendes Skjønhed og de barnløse Møllerfolks Velstand virkede maaske i Forening paa Frierens Hjærte, men Skjønheden forgik allerede inden Brylluppet, da hun blev angreben af Kopper, der vansirede hendes smukke Ansigt. Henrikke eller Henrica Hatting tilhørte en gammel anset Præstefamilie, der ved Slægtsskab var nøje knyttet til andre og højt ansete Præsteslægter.**)

Oberstinde Grabow, der satte stor Pris paa Christen Brasch, ønskede ham ansat som personel Kapellan i Broust hos den gamle Vilhelm Riis, hvor han tillige skulde fungere som tysk Slotspræst paa Bratskov, hvor Oberstinden mest synes at have opholdt sig. Hans Kaldsbrev til personel Kapellan i Broust er dateret den 22. Juli 1768, og det synes, at han i den Tid, han som Kapellan har opholdt sig i Broust, har boet paa Bratskov, hvortil de hyppige Breve fra Oberstinden alle er adresserede, og som vidner om et fortroligt Forhold til Herskabet paa Urup og de Kredse, der stod i Forbindelse dermed. Den 10. Juni 1771 blev han af Oberstinden kaldet til Præst for Lerup og Tranum, og samme Aar, den 20. Juli, holdt han Bryllup med Henrikke Hatting. Oberstinden skal ved den Lejlighed have foræret ham 1000 Rigsdaler, en stor Sum efter de Tider, tilligemed sit Billede »malet i Olie«, der findes i min ældste Broder, Sagfører Brasch's Besiddelse.

---

*) Oberstinde Grabow til Urup og Bratskov Margrethe Øllegaard Rantzau, formodentlig Enke efter Oberst Hans Grabow, der turde være den samme som Kaptajn Johan Rudolph Grabow til Urup, der den 23. Juli 1745 fik Bevilling til at sidde i uskiftet Bo efter sin afdøde Hustru Elisabeth Margrethe Rantzau. Margrethe Øllegaard Rantzau maatte da være hans anden efterlevende Hustru. Trap nævner Oberst Hans Grabow som den sidste af denne Slægt, der ejede Urup. O. M. Brasch.

**) Præsten Albert Hatting, en Brodersøn af Hans Henriksen Hatting (vor Oldemoders Fader), skriver i »Forsøg til en Præstehist.« (udg. i Bergen 1774), at Stamfaderen hed Siegbrandt Hatting og kom paa Reformationstiden ind fra Holland tilligemed flere Landsmænd. »Det ganske Herred — siger han — hvor vor Stamfader nedsatte sig, fører Navn efter ham. Søn efter Fader har nu siden bestandig tjent i det danske og norske Zion, saa at jeg er den 12te udi nedstigende Linie, som beklæder Præsteembeder«. Albert Hatting var Søn af Jørgen Henriksen Hatting, Præst til Jørgens Hospital i Bergen, † 1770, og Hustru Catharine Hedvig Pindtzfeldt, Datter af Amtmanden i Odense Amt. O. M. Brasch.

I 1773 fødtes deres første Søn, som i Daaben fik Navnet Hans Brasch, men som døde kun 4 Aar gammel den 1. August 1777, og først 5 Aar senere, 29. Februar 1782, erstattedes dette Tab ved Fødslen af en anden Søn, der fik Navnet **Hans Adam Fredrik Brasch.** I denne Mellemtid antager han og hans Hustru sig en Bondesøn fra Stagsted i Lerup Sogn, som blev opfødt og oplært i deres Hus og senere understøttet til dansk juridisk Examen; han blev kaldt ved sit Hjemsteds Navn, Stagsted, og døde som afgaaet Forstadvokat i Nøddebo 1850. I 1783 forflyttedes Christen Brasch til Hillerslev og Kaustrup, hvor han tilbragte Resten af sit Liv til sin Død den 18. Januar 1818, da han stod i Begreb med at flytte til sin Søn, der Aaret i Forvejen var bleven kaldet til Lerup. Faa Dage før sin Død havde han faaet sin Ansøgning om Afsked fra Embedet bevilliget. I de senere Aar havde han Kapellan, og 2 Aar før sin Død mistede han sin Hustru (1816). Indtil Alderdomssvaghed og Ensomhed forenede sig for at formørke hans Livs Aften, førte han et lykkeligt Liv i Hillerslev. Han var en selskabelig Natur og forstod at gøre sig gældende i Selskabslivet og ikke mindre i sin Kaldsvirksomhed hos høje og lave. Foruden det Venskab, han plejede med Nabopræsterne, Provst A. P. Hvass i Nors og dennes Brødre paa Høstemark og i Vilsted Præstegaard, med Nikolaj Eeg i Øster og Vester Vandet (1743—1819), med Jørgen Berg Stampe (1773—1809) i Hundstrup og senere samme Sted med Daniel Christen Prior, stod han i det fortroligste Venskabsforhold til Kammerherre Fredrik Berregaard paa Kølbygaard i Hundstrup Sogn, indtil det afbrødes ved dennes Salg af Stamhuset 1797, og ligeledes med Familien Toft paa Ullerupgaard. Gæstfrihed hørte til den Tids Dyder, man nøjedes ikke med at tilbringe en Aften eller Middag sammen, men Besøgene, særlig ved Juletid og Sommertide, som ogsaa ved Familiehøjtideligheder, varede ofte i flere Dage og gik paa Tur i Vennekredsen. Med Hvass'erne havde Christen Brasch knyttet et særligt inderligt Venskab, der var begyndt som Skoledrenge i Viborg. Frants Hvass og han var samtidig bleven Studenter, og da deres Embedsvirksomhed atter bragte dem i Nærheden af hinanden, fornyedes det gamle, fortrolige Venskab fra Ungdomsaarene.

Christen Wendelboe Brasch var i mange Maader noget af en Særling, uregelmæssig i det daglige Liv, i Valget af Tid til at sove, spise og arbejde, hvorved Husets Orden ikke lidt forstyrredes, til Gene for hans taalmodige Hustru og Søn. Et efter Forlydende fortrinligt Bibliothek for en Præst paa de Tider vidnede om hans Sans for phil. og theol. Studier, og dette i Forening med hans ualmindelig gode Evner og Talegaver forskaffede ham baade der paa Egnen og blandt hans Embedsbrødre Ry for stor Lærdom. Til Studier var viet den største Del af Natten og til Søvn en ikke ringe Del af Dagen, naar Embedet ikke krævede hans Tjeneste, desuden beskjæftigede han sig en Del, særlig i de senere Aar, med Drejerarbejde, i hvilket han som omtalt var en stor Mester. I sit Hus var han Enehersker. Der var

ikke Tale om nogen Opposition, hverken af Hustru eller Søn, og mere af Frygt end af Kærlighed drejede alt sig om ham. Man har bevaret en Ytring, der viser hans suveræne Kvindeforagt. Han plejede nemlig at sige, naar man talte om Kvinders Lærdom: »Et Fruentimmer behøver ikke at lære anden Historie end sine Potters og Panders, og ikke mere Geografi, end at hun kjender Vejen til sit Fadebur og sin Kælder«.

De elskværdige Sider af hans Karakter traadte derfor mindre frem i Familielivet, men mere i Selskabslivet, hvor han vandt sig mange Venner. Han havde bedre end de fleste af sine Kolleger Raad til at se Folk hos sig, da han kun havde en eneste Søn og havde arvet ikke saa lidt efter de gamle Møllerfolk i Bygholm-Mølle, af hvem hans Hustru var bleven udstyret, ligesom han var bleven det af Oberstinde Grabow. Dertil kom, at han tidlig havde faaet et godt Embede og en husholderisk Hustru. Selv yndede han en vis stadselig Paaklædning og Levemaade ved festlige Lejligheder, men var i det daglige Liv maadeholden og sparsommelig. Hvor lidt hans og hans Hustrus Hjærter alligevel hang ved det jordiske Gods, viste sig deraf, at ikke faa forældreløse eller forladte Børn fandt et Hjem hos dem. I hans Menighed bevaredes Mindet om ham i Taknemlighed og Ærbødighed, og i samme Aand søgte hans eneste Søn at overlevere Mindet om ham til sine Børn.

Saavidt vor afdøde Farbroder Collaborator O. M. Brasch's efterladte Optegnelser, baseret dels paa hans grundige Undersøgelser af Slægtens Stamtræ, dels paa, hvad han i sit Barndomshjem har hørt fortælle om Bedstefaderen og Oldefaderen. Bedsteforældrene har han aldrig selv kjendt, da han var den yngste af Sønnesønnerne, men de to gode Oliemalerier, der er opbevarede af de to Præstefolk i Hillerslev, og som omtalt ejes af min ældste Broder Sagfører C. H. Brasch, har for Efterverdenen bevaret de ydre Træk af den kloge og myndige Præst og hans Hustrus fine og smukke Træk, som jeg vil antage er malede, inden Sygdommen skjæmmede hendes Ansigt.

I Hjemmet i Hillerslev Præstegaard, som Optegnelserne giver os et Indblik i, voxede altsaa vor Farfader Hans Adam Fredrik Brasch op som eneste Barn. Et Oliemaleri, som ejes af min Broder, Kaptajn P. V. Brasch, viser ham som en 6—7 Aars Dreng, klædt som en pyntelig lille Page med Kniplings-Kalvekryds, Fløjelsfrakke og stramme Knæbenklæder. Mellem min Broders yngste Søn Ove Malling Brasch og Oldefaderens Træk findes der en paafaldende Slægtslighed. Det var, som vi har hørt, et temmelig velhavende Præstehjem, særlig efter de Tider. »Gamle Fru Winge«, som vi Børn kaldte hende, og som levede som Præsteenke i Aarhus, havde kjendt Hjemmet i Hillerslev; hun var født Hvass, Datter af vor Oldefaders Ungdomsven, og havde været gift med Pastor Winge i Vilsted; paa de før omtalte Vennemøder havde hun ofte været i Hillerslev med Forældrene og kunde huske, hvorledes det morede vor Oldemoder at vise sine Skatte frem, Smykkerne, som endnu findes i Slægtens Eje, Silkekjolerne og de fine Kniplinger. Faders yngste Søster, Tante Johanne, fortalte, at Møblerne i Stadsstuen i Lerup var betrukne med Resterne af Oldemoders Silkebrokades Kjoler. Flere af disse Dragter var endnu i hendes Eje, f. Ex. den pragtfulde, grønne haandbroderede Silkekjole, den røde Silkebrokades Saloppe og Spidslivet, ikke at tale om den hvide Silke-Daabskjole med de indvævede Roser, i hvilken min Broder Kaptajn Brasch's ældste Søn, Hans Jørgen Brasch, blev døbt.

Med deres eneste Søn har de sikkert begge været baade forfængelige og ærgjerrige, baade hvad det ydre og Lærdommen angik. I de kolde Vinter-

maaneder, fortalte Bedstefader sine Sønner, maatte han staa ved Siden af Faderens Seng og deklinere græske og latinske Verber. Oldefader læste tildels selv med Sønnen, indtil han i 1797 rejste over med ham til Kjøbenhavn for at indstille ham til Artium. Fra denne Rejse foreligger der 2 Breve, der med enkelte Afkortelser og med delvis Bibeholdelse af den gamle Ortografi lyder saaledes:

Min bedste, sødeste Henricke!

Uagtet Vejrets Ubehagelighed og den bestandigste Modbør naaede dog, Gud være lovet, baade din Mand og din Søn disse kjøbenhavnske Mure med ønskelig Helsen og Munterhed Onsdag Eftermiddag den 12te April. Du har modtaget min Rejsejournal fra Randers af 2den April; om Mandag Morgen afrejste vi fra Aarhus, baade Rector og Rectorinden, og en Del flere af deres Familie, ledsagede os til Ølstvad, hvor vi indtog en stadselig Frokost, og Klk. 11 fortsatte Rejsen til Aarhus, hvor vi kom Klk. 4. Der laa vi med alle øvrige Candidater fra Randers og mange flere Rejsende i Gæstgivergaarden og ventede paa en forandret Vind; men det blev det samme. Jeg biede til Torsdag, da jeg resolverede at gaa igjennem Fyen. Den 6te April rejste jeg til Horsens, 6 Mile, vi indlogeredes paa Gæstgivergaarden, men souperede herligt hos Provst Brøndsted*) om Aftenen, hvor vi baade af ham og hans Kone blev begegnet med det varmeste Venskab, de var alle vel — hans ældste Søn Gert**) er Attestatus, og den yngste Peter***) deponerede sidste Efteraar med megen Hæder. Den 7de April rejste vi 8 Mile igjennem Vejle til Snoghøj og kom saa betids, at vi samme Aften kom over det lille Belt til Middelfart i Fyen. Den 8de April rejste vi 6 Mile til Odense, hæsligt Vejr havde vi, og Regnen gjorde Vejen besværlig. Jeg befandt mig saa slet om Aftenen, men kom i god Søvn om Natten og befandt mig vel, Gud ske Tak, om Morgenen. Der kom flere af vore efterladte Venner til os fra Aarhus og Randers, og den 9de April kom vi til Nyborg Klk. 12 Middag, men maatte vente paa Smakken til om Natten Klk. 3, da vi bleve raabt ud. Hvad jeg leed ved Forestilling om Søfarten under den stridigste Modvind, kan Du let tænke dig til. Vejret var taaleligt de to Mile, men de andre to Mile havde vi en rasende Storm, [som] vi skulde arbejde [os] frem lige imod. Adam maatte vende sine Lommer et Par Gange, men stod sig ellers temmelig vel. Du vil vist tro, jeg var ikke

*) Han havde været gift 1ste Gang med Kirstine Hatting, † 1779, Søster til Henrikke Hatting.

**) Søn af første Ægteskab, født 1774 — sidst Provst i Asminderød og Fredensborg, † 1846 i Fredensborg, gift 1800 i Ribe med C. H. Fridsche.

***) Peter Ole B., senere Geheimelegationsraad og Professor, f. 1780 — † 1842, Søn af 2det Ægteskab med Mette Augusta Petersen, f. 1758.

vel tilpas, men klarede mig dog uden Brækning. Klk. 12 Middag kom vi til Korsøer, maatte kaste Anker uden for Broen og sættes ved Baad i Land. Vi spiste der til Middag og vederqvægede os godt efter Fatigerne, drak Kaffe og rejste samme Eftermiddag til Slagelse. Der hilsede jeg paa den gode Kammerherre Berregaard*) om Aftenen. Han inviterede Adam og mig paa Sukkerlade og Froekost om Morgenen. Han, hans Frue og heele Familie modtog og begegnede os med det ømmeste Venskab. Vi rejste derfra Tirsdag den 11. April igiennem Ringsted, og om Onsdagen den 12te naaede vi lykkelig Staden, den gode Gud have vi altsaa inderlig at takke for god Rejse herhid. Vore unge Heste har holdt sig vel efter 62 Miles Rejse, men intet anfægtede dem mere end deres Logement paa Smakken, som de udholdt i næsten 24 Timer. Christen Madsen befinder sig og vel ved den kjøbenhavnske Luft. Igaar Klk. 11 blev vor Adam tegnet til Examen. I Dag er jeg nu færdig at rejse til Gientofte, hvor Adam følger med mig. Jeg agter at blive til Mandag Eftermiddag og da, vil Gud, søge Staden igjen for at arbejde noget med Adam og de andre Candidater, Rector har udbedt min Understøttelse for. Jeg har med min Søn og en af Candidaterne, som var anbefalet til min Omsorg, logeret her til Dato i »De tre Hjorte«, men vi faar et Logis strax ved Sinding**) og Adam i Store Fiolstræde. Hvad Breve Du skriver, vilde Du behageligst addressere til Aflevering hos Madame Schønning i No. 38 paa Hjørnet af Østergade. Jeg kan ikke forklare Dig saa grulige Bekostninger som Rejsen, uden at gjøre figure, har medtaget, men Gud lade alting geraade vel, fortryde vi ej depencerne — — —

Adam, med al den Held og Hæder jeg nogensinde kunde ønske, sidste Torsdag d. 27. April fuldbragte sin akademiske Examen. 6 Professorer bleve Candidaterne examinerede af. Under de 5 fik Adam udmærkende Kryds, eller præ ceteris, og under den 6te Laudabilis. Til din behagelige Underretning maa Du vide, at det er en særdeles Hæder at faa 5 Kryds — — —

Store Hedinge kom ind. Mogens Mehl*) havde skrevet ham til og meldt, at han, understøttet af Biskop Thetens, søgte Rødding Kald og havde Haab, — det er den Mands Datter, Mogens Mehl er forlovet med

— —

Lev nu vel dyrebare Kone, modtag 1000 Velsignelser, Hilsner og Kys fra Din Adam og Din trofaste

Brasch.

E. S. Jeg kan intet indvende imod Din Resolution paa min Søsters Begiæring om Pengelaan. Du handlede saa fornuftigt og kiærligt.

Af det sidst anførte Brev ser vi altsaa, at Hans Adam er bleven Student med al mulig Bravour og om Sommeren tager hjem med Faderen for i Præstegaarden at forberede sig til den philologiske Examen, som han indstiller sig til i October. Han faar ligeledes Laud til denne og fortsætter nu sine Studier i Kjøbenhavn; fra disse Aar foreligger et Brev til Forældrene, skreven den 24. Februar 1801.

Bedste dyrebare Forældre!

Deres kiærlige Brev af 4. d. M. erholdt jeg først d. 20. s. M. Ak, hvor inderlig glædede det mig derved at forvisses om mine elskede Forældres Velbefindende og Kiærlighed, hvorfor jeg var saa meget bekymret. Tak 1000de Gange, kiære Forældre, for de tilsendte 30 Rigsdaler, som er mig et nyt Bevis paa den ømme Kiærlighed og Overbærenhed imod mig; tilgiv mig denne Gang, og jeg skal sikkert vogte mig for enhver Anledning. Angaaende de Punkter, som min kjære Fader forlanger Oplysning om, da kan jeg ej ganske bestemt sige, hvorledes Regnskabet staar med Hr. Høegh, men meget er der nok ej tilbage. Angaaende min Sygdom, da kostede det, i den Tid jeg laa hjemme, 5 Rdl. til Professor Tode, og 5 Rdl. til Medicamenter og en Kone, som opvartede mig. Paa Hospitalet beløb det sig for Logie og Fortæring, Doctor, Opvartningskoner og Vaagekoner i 2de Maaneder til 61 Rdl. Doctoren fik 15 Rdl. Logie ved Du, jeg har lejet for 25 Rdl. om Halvaaret. Frokost og Aftensmad spiser jeg naturligvis hjemme. Middagsmad har baade Jermiin og jeg forgjæves søgt at faa ved sluttet Bord, kun et Sted paa Kongens nye Torv har vi kunnet faa det, men ej ringere end 7 Rdl. maanedlig pro persona; det ansaa vi begge for dyrt, og ringere kan den ej erholdes, da næsten ingen vil holde Spisning i disse dyre Tider, — vi spiser nu paa et Spisekvarter paa Kiøbmagergade, hvorfra jeg lader min Mad hente, det koster 24 à 26 Sk. daglig, alt er overhaands dyrt nu; angaaende Stagsted**) da tror jeg

*) Mogens Mehl, Søsterens Søn af 1. Ægteskab, gift med en Wøldicke fra St. Hedinge.
**) Plejesønnen, der skulde til Kjøbenhavn og læse til dansk juridisk Dxamen.

nok, at jeg i mit sidste Brev meldte, at jeg havde aftalt med min Værtinde, at han skulde logere hos mig, i Henseende til Spisning faar han vel tage det, som vi andre har det, ifald min kære Fader saa synes. — — —

senere Ejer af Roeslund i Dronninglund Herred. Moderen hed Bodil Bøgh, født i Thrige Præstegaard 1750, † i Aalborg 1825.*) »Gamle Fru Winge«, som jeg tidligere har omtalt, havde været med ved den Lejlighed, og hvor vi Børn lyttede, naar hun fortalte; det var et Billede fuldt af Sol og Sommer. Den lange Vognrække og Hans Adam, der red ved Siden af Vognene i højrød Frakke og lod Hesten gjøre Cabrioler; og da de kom til Teglgaarden, stod Jomfru Karen udenfor i rød Hvergarns Kjole. De spiste saa under nogle store Lindetræer ude i Gaarden, og den unge Student var ikke sen; han hjalp Karen med at lægge Dugen sammen og gjorde sig saa nyttig, som han kunde, for at være i hendes Nærhed, og da Veninderne drillede hende, slog hun med Nakken og forsikrede, at »saadan en Smule Student havde hun set før«.

Efter i 1805 at have taget sin theologiske Embedsexamen med Laud., har han vist i de følgende Aar opholdt sig i Hillerslev som Faderens Medhjælp. I 1806 bliver han forlovet med Jomfru Karen Glahn. Mellem de efterladte Breve findes fra denne Periode en hel Række poetiske Udgydelser. »Oder til Jomfru Karen Glahn«, til »min elskede K. G.«, til »min elskede Pige«, der tolker Længslen efter Forening. Ventetiden er sikkert falden den forelskede unge Mand lang, thi først den 3die Maj 1810 bliver de viede, efter at han Aaret forud, i November 1809, er bleven udnævnt til personel Capellan hos Dr. H. V. Claudi ved Budolphi Kirke i Aalborg.

I Aalborg begyndte altsaa deres Samliv i et lille Hus, der laa i Skolegade, men som forlængst har maattet vige Pladsen for nye Bygninger. Jeg har i mit Eje deres Billeder fra Forlovelsesdagene, tegnet paa Voxplader med Sod eller Tusch (signeret Rasch 1806). Hendes Billede viser et Ansigt med smukke, kraftige Træk, en smuk Holdning og en noget yppig Figur. Vor Farfaders Træk er blødere, han gjør Indtryk af at have været noget mindre end sin Hustru, han var sikkert den mest følsomme af de to, hun derimod en udpræget praktisk Natur, stærk og klog, man faar Indtrykket af, at han altid søgte hendes kloge Raad og bøjede sig for hendes Afgjørelse, og det er sikkert ikke tomme Ord, naar han i et Digt paa hendes 50aarige Fødselsdag, 5/6 1833, takker hende »for Raad og Trøst, ja selv for Klage, Aandens høje Værd, jeg føler inderlig.« Et af hendes Yndlingsudtryk var: »De Penge, der ærer mig, er mig lige saa kjære som de Penge, der nærer mig«. Hun var nøjsom og flittig, og Børnene blev opdragne til Flid og Tarvelighed; hun spandt, vævede og syede for at give Sønnerne et standsmæssigt Udstyr, naar de forlod Hjemmet, og hun solgte Sølvtøjet, naar det under-

*) Bodil Bøgh, Datter af Hans Jørgen Bøgh, f. 1714, Præst i Thrige og Ølsted (Aarhus Amt) og Hustru Ane Sørensdatter Skæg, en rig Møllerdatter fra Skægsmølle ved Odder. Der var 13 Børn, men det meste af Formuen gik tabt ved hans Svigersøn i Skanderborg Kjøbmand Høxbroes Fallit; dette skal han efter O. M. Brasch's Optegnelser have taget sin Død over 10/6 1773.

tiden kneb med Midlerne til at holde Sønnerne til Studeringerne, og da Bedstefader, der gjærne vilde glæde hende, vilde forære hende en Guldkjæde, husker jeg, at Fader fortalte, at hun havde bedt ham om at lade det være, »ingen ved, hvilke Kaar vore Børn faar; hvis nogen af dem faar det smaat, skal de ikke huske, at deres Moder gik og pyntede sig med Guldkjæder«. Det maatte dog, efter den Tid, kaldes et velhavende Præstehjem, og da de gamle Præstefolk i Hillerslev døde, arvede de sikkert en hel Del. I et Brev til sin Kone (1815), da han med den ældste Søn Christian besøger Forældrene i Hillerslev for at tage dem til Alters, skriver Bedstefader: »De gamle samler Penge som Græs, Gud ved, hvor de kommer fra!« Der skulde ogsaa noget til at holde saa stor en Børneflok frem, desuden havde de andre store Udgifter; i mange Aar maatte de betale for en Broder af Bedstemoder, Hans Jørgen Glahn, der havde forbrugt alt, hvad han ejede, ved uheldige Hestehandeler — og lidt efter lidt var bleven baade aandelig og legemlig nedbrudt, tilsidst fik de ham anbragt hos en Proprietær Welding paa Næsgaard, hvor han først døde 1850. Det var Bedstemoders eneste Broder, og det har sikkert været et haardt Stød for hendes Stolthed. Der synes ikke i hendes Natur at have været stor Barmhjertighed tilovers ligeoverfor dem, der ikke kunde klare sig i Livet; hun har sikkert været haard og streng imod ham, og Børnene erindrede, at Faderen undertiden maatte sige til hende: »Karen, husk, han er din Broder!«

De 4 ældste Børn fødtes i Aalborg: Christian eller Christen Henrik (4/8 1811), opkaldt efter Bedsteforældrene. **Hans Jørgen Høegh** (11/12 1812) efter Morbroderen og Pastor Høegh i Gjentofte, tidligere Præst i Hillerslev, som havde taget sig af Bedstefader, da han som Student opholdt sig i Kjøbenhavn. Henriette Hatting (21/6 1815), opkaldt efter sin Bedstemoder, og endelig Nikolaj Edinger Balle (15/8 1817), opkaldt efter Biskop Balle, derimod er Nikolaj et Bøgh'sk Familienavn, maaske efter »Bedstemoder Glahn«s Broder, Nikolaj, der døde som Grosserer i Christiania og var gift med en Frk. Wittrock, Datter af en dansk Officer. I Aaret 1817 blev Bedstefader udnævnt til Præst for Lerup og Tranum og flyttede saa til sit eget Barndomshjem. Her fødtes Carl Frederik (20/1 1819), Johanne Bolette eller Bodil (19/8 1820), sikkert opkaldt efter Bedsteforældrene Glahn. (Johan Henrik Glahn og Bodil Glahn) og endelig den yngste Søn, Ove Malling (7/7 1823), opkaldt efter Forfatteren til »Store og gode Gjerninger« Ove Malling, der var oplært i Lime Præstegaard sammen med Christen Vendelboe Brasch's Stedbrødre. Som ovenfor meddelt døde Præsten i Hillerslev 18/1 1818, ligesom han, efter at have taget sin Afsked, stod i Begreb med at flytte til Sønnen. En Datter af Oldemoders Halvsøster Susanne,*)

*) Oldemoders Fader Hans Henriksen Hatting var gift 2 Gange, 1ste Gang med sit Næstsødskendebarn Ellen Toxværd, Datter af Hans Toxværd, Hospitalspræst i Aarhus, Moderen var en Datter af Dr. Ludvig Pontoppidan, Stiftsprovst i Aarhus. Hun døde 1740

der hed Sofie Helms og havde Ophold i Hillerslev, kom saa ved Oldefaders Død til Lerup og var der til sin Død. Det lille Sølv-Hovedvandsæg, som er i mit Eje, og en Ring med Bogstaverne T. H., som tilhører min ældste Søster, er sikkert de eneste Værdigjenstande, som gamle »Tante Helms« har efterladt sig.

Her i Lerup Præstegaard voxede altsaa 7 Poder op. Præstegaarden laa i en Sænkning mellem de høje Lerup Bakker. Stedet er ikke uden Skjønhed, men Egnen fattig og bar; men naar vor Fader, der var den næstældste i Flokken, fortalte os Børn om Stikkelsbærrene i Haven, der var saa store som Blommer, og Æblerne, store som Barnehoveder, fik de vore Tænder til at løbe i Vand. Præstens lille Studereværelse vendte ud til Haven, langs Vinduerne løb en smal Gang, begrænset af Stikkelsbærbuske, og midt ude paa Gaardspladsen stod et gammelt Æbletræ. Børnene kunde høre ned i Skolestuen, der vendte ud til Gaarden, naar et af Æblerne dumpede ned, saa gjaldt det om, hvem der først kunde gøre sig et Ærinde ud i Gaarden og kapre Byttet. Da jeg som Barn besøgte Lerup, fandt jeg kun nogle vantrevne Stikkelsbærbuske, og Æbletræet var forlængst forsvunden; sikkert er baade Stikkelsbær og Æbler forstørrede i Erindringen, men for de nøjsomt opdragne »Lerupbørn« betød de Tilværelsens Krydderi. Oppe paa Bakken laa den lille tarvelige Lerup-Kirke, og nede paa det flade Land Kirken i Tranum, Bedstefaders anden Sognekirke. Vind og Vejr kunde tidt gjøre Vejene ufarbare, især ned gjennem Dalstrøgene ved Vintertid, naar Sneen pressede sig sammen i Dalfurerne. Det er næsten som et Stykke norsk Natur, hvad ogsaa Navnene minder om: Fosdalen, Underlien etc. Jeg har et Brev liggende for mig, skrevet i Februar 1838, hvori Bedstefader skriver: — — — »paa 4de Døgn har vi haft et forrygende Snefog, der har gjort alle Veje ufremkommelige. I Lørdags havde jeg det omtalte Bryllup, jeg kom dertil Klk. 2, men kom ej af Kirke før Klk. 6 ved Lys, saa jeg maatte holde Nattevagt i Tranum. Søndag Morgen maatte jeg i Snefog rejse Klk. 6 for at være i Lerup Klk. 9, hvor jeg havde et Bryllup. Brudefolkene kom ikke paa Grund af Vejret, og jeg maatte saa atter, i samme forrygende Vejr Klk. 11, tilbage til Tranum for at forrette Gudstjenesten og en Barnedaab. Jeg kjørte Heste og Kane fast og maatte lade dem slæbe op og kom endelig til mit Bestemmelsessted, for atter Klk. 6 at retournere til Hjemmet. Det var

efter Fødslen af en Datter, der blev kaldt Susanne og døbt samme Dag, som Moderen blev begravet. Susanne Hatting blev gift med Poul Helms, Præst i Christrup ved Randers, og deres Datter Sofie Helms kom efter Forældrenes Død til Hillerslev Prstg.

2den Gang giftede Hans Henriksen Hatting sig med Anneke Cathrine Steenstrup, f. i Torrild 1718, Datter af Magister Jakob Stenstrup (f. 1683), Præst og Provst sammesteds og gift med Anna Cathrine Brorson. Anneke Cathrine Stenstrup fødte Hans Henriksen Hatting 8 Døtre og 2 Sønner, deraf blev som tidligere anført Johanne Kirstine gift med Chr. Brøndsted i Horsens. Ellen Cathrine med Kammerraad Laurberg i Svendborg og Henricke med Chr. Vendelboe Brasch.

en streng Tur, men jeg har, Gud ske Lov, ikke fornummet Ulemper deraf paa Helbredet — — — — — — —«. Han var dog den Gang nær ved de treds og ingenlunde nogen stærk Mand.

I de dybe Dale, der skærer sig ud mod Havet, havde Børnene deres Tumleplads. Der var alt, hvad der kunde beskjæftige et Barns Fantasi — lige til den store Sten, der ligger i Begyndelsen af Fosdalen, naar man kom fra Lerup Kirke, og om hvilken der gik det Sagn, at naar Lerup Kirke brændte 3die Gang, da vilde der under den findes en Skat til atter at bygge Kirken op for, men Stenen hævedes kun, naar man gravede ved Midnatstid i dyb Taushed. Nede i selve Fosdalen, hvor en Bæk snoede sig, var Vegetationen rig og frodig, her var Rævegrave og Fuglereder, og her legede Børnene Røver og Soldater og gjorde en rig Høst af de mange forskjellige Bær, der voxede der, og som jeg nu ikke husker Navne paa, skjøndt Fader ofte nævnede dem for os. Fra Fosdalen kom man ud paa det flade Land, hvor man vadede i Sand og Sten, indtil den første Klitrække begyndte, der inden for laa saa Forstranden, og her oppe fra Klitterne kunde man i klart Vejr følge Vendsyssels Kyst lige til Rubjerg Knude og til Øst langt borte skimte Bulbjerg. Ved Sommertide var der undertiden Midsommerfest paa Bulbjerg med Musik og Beværtning fra Thisted, hvor de unge mødtes, og saa var der endelig det berømte Lerup Marked, der varede i flere Dage, og hvor det gik hedt til, der byttedes og handledes, og de stridbare Vendelboere endte ofte i de vildeste Slagsmaal. Egnens Familier mødtes der, og de unge havde »Commertz« for og forærede hinanden Markedsgave. Fødsels- og Julegave var der intet, der hed, men Markedsgave var obligatorisk. Det var Sommerglæderne, og i de senere Aar Besøgene paa Langeslund, hvor den ældste Datter blev gift med Proprietær, senere Justitsraad Arent Plesner, der var baade de gamle og de unge i Slægten en god og trofast Ven, og hvorfra de bestandig, som Bedstefader skriver i et Brev, »hentede nye Glæder«. Den lange Vinter kunde være trang nok med Undtagelse af Julen med Familiesammenkomsterne, dog tror jeg ikke, at Præstefolkene i Lerup førte noget selskabeligt Liv. Omsorgen for Børnene optog Tiden, og Bedstemoder havde undertiden sine tunge Sygdomsperioder, i hvilke hun ikke kunde taale at se Mennesker, derimod tror jeg, at Bedstefader havde arvet noget af sin Fader, Præsten i Hillerslevs, Lyst til Selskabelighed og Evne til at bevæge sig mellem alle Slags Mennesker. En L'hombre faldt af og til af med v. Støcken, Wulff og Plesner, jeg tænker de to første har været nære Naboer, da de ofte nævnes i Brevene, desuden omgikkes de Hasselbalk paa Oxholm, Feld i Haverslev Præstegaard, Møller paa Tranumstrandgaard, Mørup i Tranum, Vibe-Hastrup paa Kokkedal og — ikke at forglemme — Qvist fra Skeelsminde, der blev gift med Onse Pontoppidan, Datter af Bedstemoders eneste Søster Magdalene Glahn (født $^{21}/_{6}$ 1784, † 1848 i Aalborg), som havde været gift med Børge Pontoppidan, Sognepræst til Rær, Hansted og Vigsø,

som døde i en ung Alder og efterlod Enken med 6 uforsørgede Børn. Efter Mandens Død flyttede »Tante Pontoppidan«, som hun kaldtes, til Aalborg, og Børnene fra Rær Præstegaard havde deres andet Hjem i Lerup. Andreas Pontoppidan*) gik i Skole i Lerup, og Hanne Pontoppidan, der i længere Tid ad Gangen opholdt sig der, døde i Præstegaarden i Lerup $^{6}/_{4}$ 1834, knap 26 Aar gammel.

Det var et flittigt Liv, der førtes i Præstegaarden, der blev spundet, vævet, strikket og syet til Børnene, ikke alene medens de var i Hjemmet, men ogsaa efter at de havde forladt det, og da den ældste Datter allerede blev gift i Aaret 1832, kun 17 Aar gammel, med Plesner paa Langeslund, var den yngste Datter Johanne den, hvem ikke alene Arbejdet med at holde Brødrenes Tøj i standsmæssig Orden, men ogsaa Omsorgen for de svage Forældre hvilede paa. Hun fortalte tidt, hvorledes Bedstemoder forlangte, at hun skulde benytte Dagslyset til at arbejde ved saa længe som muligt, men inden hun tændte Lyset, listede hun sig ind i det lille Studereværelse ud til Haven, der i strænge Vintre ofte tillige maatte tjene som Mælkestue, og hvor Faderen sad indhyllet i Røgskyer. De to forstod hinanden saa godt; — saa tog han Brillerne af Næsen og spurgte: »Naa, hvad har min Frk. Datter saa paa Hjærte«, og saa fik de sig en lille Passiar. Hun var velbegavet og videbegjærlig, men syntes Bedstemoder, det varede for længe, viste hun sig gjærne i Døren, saa vidste Johanne Besked, at Sytøjet ikke maatte vente.

Johanne og Malling var de to yngste af Børnene, og allerede tidlig forbandt en inderlig Kjærlighed de to; de sov sammen og legede sammen og trøstede hinanden, uaar noget gik dem imod. I Timevis kunde de ligge oppe paa Bakkerne og more sig med at bygge Luftkasteller; Søsteren skulde altid gaa i »Guldkjole« og »spise alle sine Livretter«.

Lidt efter lidt begynder de ældste at forlade Hjemmet. Bedstefader læste tildels selv med dem, indtil de kunde blive optagne i 3die eller 4de Klasse i Aalborg Skole. I 1830 bliver den ældste Søn Christian Henrik Student med »Laud«, i 1832 bliver Henriette gift, i 1833 tager den næstældste af Sønnerne, Hans Jørgen Høegh sin dansk-juridiske Examen, og omtrent samtidig kommer Nr. 4 Nikolaj Edinger Balle i Kjøbmandslære hos Kjøbmand og Brændevinsbrænder Sørensen i Hobro, saa Flokken tyndes ud, kun tre er nu hjemme, saa kommer der svære Tider for de kærlige Forældre. Den næstyngste Søn, Carl Fredrik, som altid i Brevene omtales som en ualmindelig opvakt og moden Dreng, blev i Sommeren 1833 optaget i Aalborg Skole, i December samme Aar bliver han hæftig syg og dør efter faa Dages Forløb. Der ligger mellem de gamle Breve en lille Lap Papir, der ser ud, som var den vædet med Taarer, saa flammet og

*) Præst paa Færøerne og senere Provst for Vester Ulslev og Rise-Ærø, født i Rær $^{9}/_{3}$ 1812, † i Odense $^{16}/_{1}$ 1892, gift med Ida Cathrine Alvilda Thorbrøgger.

krøllet er Papiret, og paa hvilken der er skrevet med en rystende, næsten ulæselig Haand:

Kjære Fader!

Mit Helbreds Tilstand er det samme, skjøndt jeg selv synes at være noget bedre, men Vahl vil ikke sige, hvori Sygdommen bestaar, og siger, jeg kan ikke komme hjem til Julen, men hjem kommer [jeg], enten det saa sker med hans Vilje, hvilken jeg dog nok haaber at opnaa — — — — — — — — — Jeg har endnu ikke spist eller sovet, undtagen den Nat, Du var herude, og tænker heller ikke at gjøre det, før jeg kommer hjem igjen. Lev alle vel og frygt [ej] for meget for Deres lydige Søn

Carl.

Brevet er dateret den 6te December, og den 16de December dør han. I »Aalborg Stiftstidende og Adresseavis«, der kun udkom 3 à 4 Gange om Ugen og var af Størrelse som ¼ Folio Ark, læser man et Digt, skrevet i den Anledning af en af Lærerne ved Aalborg lærde Skole, den senere Pastor Feld, det lyder knudret og uklart for vore Øren, meu har sikkert, som et Bevis paa Deltagelse, glædet de sørgende Forældre.

Carl Brasch.
Discipel i Aalborg lærde Skole.

Minerva aarle til sin Yndling kaarer
En Barnesjæl iblandt et helligt Tal*).
Hun aner ej, at hun skal fælde Taarer
For Barnets aarle Flugt fra hendes Hal.

Hun favner, ak! i Vaarens grønne Morgen
Maaske med al for fyrig Ungdomskraft
Ægidens fromme Vogter, medens Sorgen
Beredes skjult for Livets svundne Saft.

Ak, Fuglen ved den stille Skytsaands Side
Annammer Liv og Vinge breder ud.
At sætte sig paa Tag og spaa om Kvide.
Dens Tuden kalder Barnet til sin Gud.

Fred med dit Barndoms-Støv, med Sjælens Hvile.
Trøst eders Hjærter — Fader, Moder kjær!
I Herrens Rige Carl skal evig smile,
Med tifold Fryd skal I ham finde der!

O! der han skal den nye Rankes Grøde
Med eder og med Jesus drikke from,
Han drak jo Kalk med eder før han døde,
Ak! sidste Gang, før han gik til Guds Dom.

*) Hentydning til de 7 Søskende.

Men Dommen er jo naadig for den Fromme,
Og Riget er jo kun for Barndomsaand;
Derfor er Trøst, naar Trængslens Tid er omme,
Thi det er godt at være i Guds Haand.

Sønnens Død var et haardt Slag for de kærlige Forældre. Bedstemoder, der netop paa den Tid havde en af sine svære Sygdomsperioder, kunde ikke komme ind til ham, og hun forvandt sent dette Dødsfald. Af Brevene fra de følgende Aar ser vi, hvordan hendes Tilstand forværres, og Tungsinds-Perioderne bliver hyppigere og hyppigere. I Brevene til Fader beskriver Bedstefader hendes Tilstand som en stadig tilbagevendende Angst med Hjertebanken, Mathed og Søvnløshed. Ordet »Nerver« nævnes aldrig i Brevene, den Benævnelse kjendte man sikkert ikke den Gang. Hun vil helst ingen se om sig i disse Perioder uden Datteren Johanne, og man faar en Følelse af det Tryk, der hviler over alt og alle. Det synes en Tid at bedres, men i 1842 vender Sygdommen tilbage med fornyet Styrke. I et Brev til Fader, skrevet i Juli 1842, skriver Bedstefader: »hendes gamle Sygdom er atter frembrudt i al sin sædvanlige Ulykke, den har holdt hende i over 2 Maaneder, og der er desværre kun liden Udsigt til Forbedring. Den samme stærke Hjærteklappen og Sjæleqval, med Mangel paa Appetit, Søvn og stor Mathed forfølger hende uden Ophør og gjør hende og os Omværende Livet bittert og sorrigfuldt, og daglig maa vi anraabe Gud, baade for hende og os, om Tro, Haab og Taalmodighed«.

Det har nok været i en af disse svære Perioder, at Tante Johanne en Aften stod ved Vinduet og har vel sagtens set træt og forknyt ud, at Bedstefader kom forbi og strøg hende over Haaret, idet han sagde: »Salige ere de sagtmodige!« og hun syntes, at hun fik Kræfter paany. Vinteren efter, at han har skrevet ovenfor omtalte Brev, bliver Bedstefader angrebet af en hæftig og langvarig Gulsot; han skriver til Fader efter at være kommen op: »jeg tror, det var Sorgen over Moder, der bidrog til Sygdommen« — og lige til sin Død i 1847 synes han, fra den Tid af, at have skrantet.

Ind imellem disse tunge Tider kommer de gode Breve fra Sønnerne og bringer Lysglimt ind i Tilværelsen. Den ældste Søn Christian har i 1835 taget sin theologiske Embedseksamen med Laud, og det synes, som om han i Aaret 1836 har opholdt sig i Hjemmet for at læse med den yngste Broder Ove Malling Brasch; der ligger et Brev fra ham til Fader, der den Gang var kommen til Lindenborg. Jeg anfører nogle Brudstykker, baade fordi jeg finder Brevet karakteristisk for Brevskriveren, og fordi det viser et lyst Billede af det gamle Hjem i Lerup. Brevet er dateret 13de October 1836. Efter nogle filosofiske Bemærkninger om, hvorfor Fader og han saa ofte lader Livets Goder uænsede og saa sjælden ses, skriver han: »Grunden dertil ligger vel nok i den Maade, hvorpaa vi var vante til fra Barndommen at hænge i vore Sysler og lade den solide eller reale Side af Livet — ikke

blot i at forrette vor Gerning, men og i at tage Hensyn til økonomiske Tilsætninger og Spild af en Tid, vi ellers kunde anvende paa Dannelse og Fremskridt i Kundskaber — kort sagt: lade Soliditeten blive det bestemmende for os. Saaledes er, tør jeg sige med Sikkerhed, Tilfældet med os to, og i den Henseende ere vore Karakterer støbte i samme Form, men ligesom jeg ikke selv kan dølge det for mig, at der er noget skævt i denne Retning, saaledes maa jeg end mere tro det, af den om end milde Misbilligelse, som dette Forhold møder hos Fremmede, som om vi enten ikke er opdragne i barnlig Kærlighed med hinanden eller siden efter, da hver gik sine Veje i Livet, havde qvalt Sandsen og Interessen for de naturlige Forbindelser«. — — — — — — — — Han slutter med: »Naar jeg nu siger dig, at Moder er saa rask som nogensinde, en Glæde der er saa stor, at vi knap tør tro det, naar vi hører de livsglade Ytringer, hvor det før var forgæves at spørge om Bedring eller Lindring for Smerterne, at Fader med gammel næsten fastgroet Svaghed dog i Hovedsagen er rask, glad og god og kjærlig uden Ønske for andet end sine Børn, at Malling er en herlig Dreng, hvis Fremskridt ingen kan være blind for, at Bolette [Johanne] har Faders Charakter og i dygtig huslig Virksomhed — — — —saa tilstaar Du mig, at Hjemmet er glædeligt og godt at se.«

I 1838 bliver Christian Huslærer hos Grev Molkte til Bregentved. Det er en hel ny Verden, Brevene derfra opruller i det stille Præstehjem, enten de beskriver Livet paa Bregentved og Lystrup om Sommeren, Besøgene hos Danneskjolds paa Gisselfeldt eller Livet i Amaliegade om Vinteren blandt Ministre og Diplomater, eller de politiske Intriger i Hovedstaden — det giver nyt Stof til Samtale og nye Interesser, som drøftes ved L'hombren og Tobakspiberne sammen med Nabopræsterne. I 1842 tager Ove Malling sin Studenterexamen med en udmærket 1ste Karakter, samtidig indstiller Christian sin ældste Elev, Frits Molkte, til Studenterexamen, og i 1844 foretager Onkel Christian, oppebærende sin Gage og med Pladsen aaben for sig ved sin Hjemkomst, en Rejse til Dresden, München, Verona, Venedig, Florents og Rom. Brevene fra denne Rejse bliver atter og atter læste i Hjemmet og saa sendte paa Rundrejse til Brødrene. Det er interessante Rejsebeskrivelser, man maa huske, at det er ikke i Jernbanernes Tid, — en Rejse fra Verona til Venedig med Viturin tager 4 Nætter og 3 Dage, og Rejsen fra Florents over Siena til Rom 5 Nætter og 4 Dage. Paa Kortet har de fulgt den fraværende Søn fra Sted til Sted, og hans begejstrede Beskrivelser af den evige Stad, som han hilser med lange latinske Sentenser, hans Andagt i Peterskirken, hans Vandringer i de bælgmørke Katakomber, som beskrives med al ønskelig Uhygge, hans Ærefrygt ligeoverfor Roms historiske Minder og hans Beundring for Vaticanets Herligheder, — alt dette har sikkert været som Manna i Ørkenen i Præstegaarden, hvor Sygdom saa ofte i disse Aar kastede sin tunge Skygge. Men ikke alene fra denne Kant

kom der gode Efterretninger, men ogsaa fra de andre Sønner. Vor Fader havde — efter at have faaet sin Examen — faaet Plads som Fuldmægtig hos Kammerraad Kirstein paa Lindenborg, — i 1838 bliver han Fuldmægtig hos Procurator Ingerslev i Aarhus, der blev ham en god og formaaende Ven, og hvor han forblev, indtil han blev Secretair og Kasserer ved »Brandassurancen for Nørrejylland«, der havde sine Kontorer i Aarhus. Den tredieældste Søn, Nikolaj, etablerede sig i 1840 som Kjøbmand i Hobro, støttet i Begyndelsen af sin dygtige »Hamborg-Fætter« Henrik Pontoppidan, en af Børnene fra Rær Præstegaard, den senere Generalkonsul Pontoppidan, Grundlæggeren af det store Handelshus i Hamborg, hvorigjennem saa at sige hele den danske Handel med Udlandet gik paa de Tider. Alt dette virkede jo oplivende paa de gamle Præstefolk, for ikke at tale om den stadige Glæde og Opmuntring Familien paa Langeslund var for dem, naar de med deres to Børn, Henning Christoffer (f. $^{25}/_{6}$ 1833) og Karen (f. $^{17}/_{6}$ 1835), kom paa Besøg i Præstegaarden. I Sommeren 1841 er alle Børnene samlede i Lerup, og Brevene efter dette Besøg, aander Glæde og Taknemlighed, og det inderlige Haab, at de endnu en Gang maatte mødes paa samme Maade, inden de forlader dette jordiske Liv, man føler, hvilken Opmuntring dette Besøg har været. Efter den Tid bliver Brevene færre, særlig fra 1843, hvor Bedstefaders Sygdom begynder; de hæftige Anfald af »Gulsot«, som Lægerne kaldte dem, bliver hyppigere, indtil han Lillejuleaften 1847 lukkede sine Øjne. Dattersønnen fra Langeslund, Henning Plesner, der den Gang var en 14 Aars Dreng, opholdt sig paa den Tid i Præstegaarden for at modtage sin Konfirmationsforberedelse hos Bedstefaderen, men kom saa tilbage til Hjemmet for at blive konfirmeret i Foraaret 1848 af Sognepræsten i Broust. Paa Lerup Kirkegaard, der ligger paa Bakken omkring den lille Kirke, ligger vor kære Bedstefader begravet, en Sten med Inskription dækker Graven, men intet Træ og ingen Blomst kan trives paa dette udsatte Sted, kun Græs og enkelte forkrøblede Buske voxer mellem Gravene. Af enkelte Breve, der findes skrevne kort efter hans Død, ser vi, hvor kjær og elsket han var af sine Børn. Der ligger et Brev fra Onkel Malling, der den Gang læste til Embedsexamen i Kjøbenhavn, og som paa Grund af Sygdom og Vinterkulden ikke havde været tilstede ved Begravelsen; jeg anfører det, fordi det i saa høj Grad vidner om Brevskriverens ædle og fromme Sindelag.

Kjøbenhavn, 11te Jan. 1848.

Kjæreste Søster!

Gid jeg rigtig vidste, hvorledes Du har det, og hvorledes Moder har det efter alle disse Dages Besvær og sørgelige Rystelser, og gid jeg hørte, at I begge var nogenlunde rolige og fattede i Bevidstheden om at have gjort alt, hvad menneskelig Kraft og Kjærlighed formaar! Vi elskede vor gode Fader saa inderligt i Livet, saa at ingen Bebrejdelser knytter

sig til hans Død, og derfor, kære Søster, maa Du ikke nære Sorgen i Grublen over den og idelig drage de sørgelige Tanker frem i den ubevidste Følelse af dermed at forherlige den dyrebare Afdødes Minde. At Savnet af den Kjære svider i Hjærtet og længe vil svide, kan ikke være anderledes, men vi maa vel vogte os for at oprive Saaret, hvis det begynder at mildnes, og ligesom vi trøstes ved Tabet af en kjær, bortrejst Ven i Tanken om, at man atter skal ses under lykkeligere Forhold, saaledes kunne vi ogsaa finde Trøst ved vor elskede Faders Bortgang, thi om faa eller færre Aar lægges ogsaa vi i Jorden, og vor Aand vil vandre den samme Vej som hans, og den uforgjængelige Kjærlighed, hvori der ikke var noget falskt, vil atter drage os til hverandre og lade os glæde os ved hverandre med større Styrke efter Fraværelsens Savn. Hvis han var bortrejst til et langtfraliggende Sted, hvor han befriedes fra den legemlige Svagheds mangfoldige Tryk og gjenvandt hele Aandens Livlighed, et Sted, hvor hans Værd fandt sin fulde Paaskjønnelse, og hvor han naaede det Maal, hvori han fandt sin fulde Udvikling og Tilfredsstillelse, da vilde Du, i Glæden over den kære Faders Medgang, ikke sørge saameget over, at han var borte fra Dig, om Du end ikke skulde se ham i mange Aar, og hvorfor da nu, kjære Søster, da denne Rejse er Døden? Vi tænke os saa let den Døde i Graven, og det er rædselsfuldt og rystende, men de Døde er der ikke, kan ikke tænkes i Graven, han har intet med den at gjøre, kun i Aandernes Verden kan Aanderne være, og naar vi tænker os den kjære, som forlod os i Himlen, da bedrøves vi ikke, saaledes som naar vor Tanke standser ved det sorte Muld. Du maa forsøge, kære Søster, at forstaa, at den Kjærlighed, Du savner, er ikke tabt, kun opbevaret til en anden og bedre Dag, og kan saa ikke Overbevisningen om, hvor inderligt jeg elsker Dig, lindre Savnet, selv vor dyrebare Fader har ikke elsket Dig mere, og Du ved, at mange andre har Dig kjær, og dobbelt kjær for den Afdødes Skyld. Jeg vilde saa gjærne haabe, at den Tid maatte komme, og det om ikke lang Tid, da jeg, hvad den daglige Omgang og Kjærlighed angaar, maa træde Moder og Dig i vor herlige Faders Sted. Og naar nu Moder flytter til Aalborg, og jeg om et Aars Tid faar Examen, saa er det jo ikke umuligt, at jeg, som Adjunct eller paa anden Maade, kunde blive anbragt der. Livet kan endnu have meget godt tilbage, skjøndt alt i Sorgens første Tid ser mørkt og haabløst ud. Jeg gruer for de mange Besværligheder, der nu tilmed vælder ind paa min kjære Moder og Dig, men jeg er vis paa, at I ligesom jeg efter dette Tab ikke engang kunde ønske at blive i Lerup. Jeg takker Gud for Plesner og Jette, der vistnok er eder til megen Trøst og Hjælp. Ogsaa Vaupell*) er jeg glad ved og vil skrive

*) Vaupell var saa vidt jeg ved Kapellan hos Bedstefader i de sidste Aar.

ham til og takke ham. Du maa endelig, kjære Søster, skrive mig oprigtig til om alt, hvorledes det staar til og for at lette Dig selv ved Meddelelse, thi jeg ved, at det lindrer. Lad mig for alting vide oprigtig, hvorledes Du og Moder har det.

Den første Tid gjorde den sørgelige Efterretning et meget stærkt Indtryk paa mig, men siden har jeg vundet temmelig Rolighed, og jeg bærer det overhovedet langt bedre, end jeg nogensinde forhen, naar jeg tænkte mig dette Slag, havde formodet. Dertil bidrager vist, at jeg siden i Sommer var forberedt derpaa. Jeg elskede Fader med Inderlighed og og Taknemlighed, og hans Minde vil derfor stedse være levende i mit Hjærte, men jeg vil ikke give Sorgen Næring.

Christian tager sig Faders Død meget nær, og hans Omgang var mig til megen Trøst. Gid vi havde været hjemme og lettet og delt Sorgen med eder, men han kunde ikke rejse for sine Embedspligter, og jeg*) turde ikke vove det. Hils Moder tusinde Gange og ligeledes Plesner og Jette. Din inderlig hengivne

Malling.

Den ældste Søn Christian var i Efteraaret 1847 bleven kaldet som Sognepræst til Vemmetofte, en Begivenhed, som havde glædet den gamle Fader meget. Det følgende Aar 1848 blev han gift med Frederikke Vilhelmine Louise Paap, f. i Kjøbenh. $^{3}/_{5}$ 1814,**) hun døde allerede i 1852; allerede før Brylluppet var hun svag, og det korte Ægteskab blev glædeløst og trist.

Efter Naadsensaaret flyttede Bedstemoder og Tante Johanne til Aalborg og boede i en Lejlighed hos en Kjøbmand Hassing paa Ny-Torv. Det var naturligt, at Bedstemoder flyttede til Aalborg, hvor hendes Søster Præsteenken fra Rær, Magdalene Pontoppidan, boede, i hvis Hus Drengene fra Lerup havde boet, da de gik i Aalborg Skole, og Tante Johanne havde Kusinerne Onse og Amalie; den ældste Datter Onse var allerede i 1833 bleven gift med Proprietær Qvist til Skeelsminde; han havde imidlertid solgt Ejendommen og boede den Gang i Aalborg. Deres ældste Datter Ingeborg blev i 1850 gift med Regnar Westenholz (senere Etatsraad og Ejer af Mattrup, † $^{11}/_{4}$ 1866). Hun døde Aaret efter, 1851, efter Sønnen Thomas Frederik Westenholz Fødsel († paa Mattrup 1883); deres anden Datter Hanne Qvist blev gift 1855 med Lorentz Waage Sass, Konsul og Branddirektør i Aalborg. Den anden af Kusinerne, og den yngste af Præstebørnene fra Rær, Amalie Pontoppidan, var endnu ugift, men blev i 1849 gift med Konsul og Tobaksfabrikant Bendixen fra Thisted. Bedstemoder og Tante Johannes Ophold i Aalborg blev imidlertid kun af

*) Brevskriveren havde den Vinter været meget syg.

**) Datter af Ludvig Paap, der døde som Amtsforvalter i Rheinbeck i Holsten, og Hustru Hedevig Fischer.

kort Varighed; allerede i 1849 rejser de, efter vor Faders Ønske, ned til Aarhus for at dele Hjemmet med ham; — man mærker paa de andre Sødskendes Breve, hvor stærkt, de har fraraadet dette Skridt. — Fader var allerede som yngre en Del sygelig og ofte vanskelig og fordringsfuld, — og de frygtede for, at Bedstemoder og Tante Johanne, der selv var skrøbelige, skulde komme til at døje en Del, — men heller ikke her blev Opholdet af Varighed, thi i 1852 forlover Fader sig med Jomfru Anna Ostenfeld, f. 30/9 1829, Datter af Proprietær Hans Ostenfeld og Ane Magdalene, f. Vinther, der den Gang ejede Christinedal i Skovby Sogn i Nærheden af Aarhus. Han lærte hende at kjende hos en Farver Woetmann, hvor hun boede i Pension, da hun paa Grund af en Øjenlidelse opholdt sig i Aarhus. Woetmann, hvis Slægt var hjemmehørende paa Thisted-Egnen, var en god L'hombrespiller og havde med Fader og to andre et Spilleparti, der gik paa Omgang, — og naar Fader var hos Woetmann's, og Jomfru Ostenfeld sad med den grønne Skærm for Øjnene, kunde han frit betragte hende og glæde sig over den blide Ynde, der var et Særkjende for Moder lige til hendes sidste Dage. — Fader var allerede den Gang nærved de 40, — men saa yngre ud end sine Aar, han var mager af Skikkelse, blond med smukke blaa Øjne, hans Ansigtstræk var ikke smukke, og Udtrykket som oftest strængt og alvorligt, men det blev indtagende, naar han smilte, ligesom ogsaa hans Væsen, til Tider, kunde være i høj Grad indtagende. Den lille Landsbypige, der var 17 Aar yngre, tabte sit Hjærte til ham, kunde vel heller ikke modstaa ham, naar han red forbi hendes Vindue i de høje Støvler og den blaa Klædesfrakke med de blanke Knapper; han havde Forvaltningen af Marselisborg Gods, hvad der gjorde en Ridehest nødvendig. I Maj 1853 stod Brylluppet i Skovby Kirke. Bedstemoder, der havde faaet Moder inderlig kjær, var for klog til at ville blive i Huset hos de unge Ægtefolk, men rejste sammen med Datteren til Hobro, hvor hendes næstyngste Søn Nicolaj 2 Maaneder i Forvejen havde mistet sin unge Kone. Han havde i 1845 giftet sig med Rasmine Jansen, f. 1825, Datter af By- og Herredsfoged Jansen i Hobro.

Jeg har aldrig kendt hende, men de Breve, der er bevaret fra hendes Haand, vidner om en fin og elskelig Natur. Hun tilhørte en Slægt, der baade var talentfuld og velbegavet, men noget uregelmæssig og uberegnelig i Vaner og Livssæt. Diplomat var hun ikke, som naar hun f. Ex. i Brevene til Svigerinden Johanne i høje Udtryk beklager det triste Liv, hun maa føre, paa Grund af de »sygelige gamle Forældre«. Hun var i det hele taget en hel anden Aandstype end de alvorlige Præstegaardsbørn, der var tilbøjelige til at sætte Pligtopfyldelse øverst af alle Dyder. Brevene er livlige og umiddelbare, springer fra et Emne til et andet, og kritiserer ikke uden Vid Forholdene i den lille Provindsby, men bag alt føler man, at der banker et levende og varmt Menneskehjærte. Der ligger et Brev til Svigerinden, dateret

31. October 1845, fra deres Ægteskabs første lykkelige Aar, hvor hun gjør Undskyldning for alle de Narrestreger, hvormed hun fylder Brevet og ender med at sige: »— — — jeg synger og jeg traller, undtagen ved mine huslige Sysler, som jeg udfører med stor Alvorlighed, jeg kæler for og driller min søde velsignede Mand, saa han undertiden fortæller mig, at jeg er »en uartig Kjælling, som skal staa hen i Skammekrogen«, tilsidst tænker jeg, at vi faar Mester Erik bag Spejlet. Dog maa Du heller ikke efter denne Skitse antage, at jeg altid er saa barnagtig, — — — — jeg kan imellemstunder have ret alvorlige Tider, som stundom fremkaldes af mit eget — eller andres Forhold imod mig, stundom kommer de næsten ubevidst, naar jeg i længere Tid har siddet ene, men stedse bortjages de som Skyerne fra Solen, naar min kærlige Nikolaj tager mig i sin Favn og kalder mig sin »egen elskede Hustru«. I October 1846, kort før deres lille Victor Sigismunds Fødsel, skriver hun: »Vilde Gud lægge denne Velsignelse til alt det øvrige, han har givet os, at vi mod Vinterens Slutning maatte have et Væsen mere at elske og at leve for, da vil jeg ikke bytte Lod med nogen Dødelig. Og tør jeg ikke nok haabe paa denne Lykkes Opnaaelse! Jeg har saa ofte og saa inderlig bedet til Gud derom, at han sikkert ogsaa vil bønhøre mig, at gaa glip af dette for mig saa dyrebare Haab, frygter jeg for, vilde gøre mig mange Aar ældre, dog, det er vist urigtig af mig at plage mig selv med saa mørke Tanker og endnu urigtigere at plage Dig. Jeg lover Dig, at det skal være sidste Gang, vær derfor for denne Gang ikke vred paa mig — — — — —«. Det synes, som om hun har haft en Forudfølelse af de Skygger, der begynder at samle sig, det lille Barn, der fødtes d. $^{3}/_{12}$ 1846, nogle Maaneder for tidligt og som i Daaben fik Navnet Victor Sigismund, var svagt fra Fødselen af. Han levede i $3^{1}/_{2}$ Aar, men kunde hverken gaa eller tale og led under hæftige Krampeanfald, der tilsidst gjorde Ende paa hans Liv. Den $^{21}/_{8}$ 49 skrev hun: »Vi kan ikke nok som takke Gud, at Han har befriet vort stakkels Barn og os for al den Jammer, han maatte udstaa hernede«, — »at Han har hørt de brændende Bønner, vi har opsendt til Ham i de sidste Dage«. — — —

Den $^{10}/_{2}$ 1848 fødtes Karen Henriette, den eneste der overlevede Moderen, de to, der fødtes senere, Hans Adam, opkaldt efter Bedstefaderen, og Elise Juliane, døde begge, henholdsvis $^{1}/_{2}$ og 1 Aar gamle, vistnok begge af Moderens Sygdom, der allerede den Gang var en stærk fremskreden Brystsygdom. I disse Aar bliver Brevene ligesom ældre og alvorligere, hun føler sig lidt ensom og »Ensomhed gør hende syg«, hun gaar atter og atter i Rette med sig selv »om ikke at lade nogen alvorlig Mismod trænge ind vor Sjæl, thi har den først fæstet Rod der, bliver den stedse vanskelige at uddrive, og den tærer paa Kræfterne og lammer baade Sjælens og Legemets Virksomhed« — »det er i Grunden« — skriver hun — »et sært Sprog, jeg fører til Dig i Aften, men jeg føler mig selv ikke ret vel stemt, uden

derfor at kunde gjøre rede for Grunden, og er derfor kommen til at tænke over, at man skal vogte sig for at tillægge Tilfældigheder og Bagateller større Værdi end de have, og at drømme sig ind i en idealiseret Verden, naar Virkeligheden er fyldestgjørende nok.« Her er et Brudstykke af det sidste Brev, skrevet til Svigerinden i September 1852, kort efter at de har mistet deres lille Pige, og nogle Maaneder før hun selv gik bort: — — — — — »Jeg kan ikke afværge, at et forknyt »hvorfor« sniger sig ind i mine Tanker en enkelt Gang. Jeg ser jo mine Jævnaldrende og Omgangsveninder nyde Frihedens og Sundhedens Glæder, medens jeg sidder i min Stol og grubler over Modsætningen, og da som sagt, bliver jeg lidt sørgmodig. Men saadanne Grublerier er da Gudskelov blot en Overgang og kommer sjeldent. Jeg erkender saa dybt, at jeg har opnaaet Goder i Livet, som opvejer mangt et Savn, og jeg tror saa fast paa, at Gud ikke lader mine Prøvelser overstige mine Kræfter. Hvilken Erstatning har han ikke givet mig for de tabte i Karen! Et herligere Barn end hun, kunde man ikke ønske sig, baade paa Sjæl og Legeme er hun saa frisk og elskelig, at vi i hende ser vor bedste Fremtids Glæde, saafremt den gode Gud vil bevare hende og lede vor Opdragelse med hende.« — — —

Ofte følte hun sig vist meget ene, Onkel Nikolaj havde det, som flere af Slægtens mandlige Medlemmer, at Sygdom skræmmede dem bort, det har ofte kunnet se ud, som de følte det som en Slags Fornærmelse, et Brud paa det tilvante, naar nogen af deres nærmeste blev syg og sengeliggende. Jeg antager, at det snarere er Bekymringen for dem, de har kjær, der giver sig dette Udslag, hvorom al Ting er, Onkel kunde daarlig se paa hendes og Børnenes Lidelser. Sorgen lammede hans Evne til at trøste og opmuntre hende, og han kastede sig derfor i disse Aar endnu mere over sine Forretninger. I Marts 1853 døde hun, kun 28 Aar gammel. Karen var en lille Pige paa 5 Aar, da Tante og Bedstemoder flyttede til Hobro og fik deres egen Lejlighed paa 1ste Sal i den store graa Kjøbmandsgaard, hvor den lille Pige delte sig imellem den ensomme Fader i de store Stuer nedenunder, og de to stilfærdige Kvinder, der var givet en Moders Myndighed og Ret over hende, og som søgte at danne en Slags Modvægt imod Faderens maaske altfor overbærende Ømhed.

Bedriften, der var begyndt under beskedne Forhold, havde efterhaanden udvidet sig til at omfatte et stort Brændevinsbrænderi, medens den egentlige Kjøbmandshandel var bortforpagtet. Ved Siden deraf dreves der et ikke ringe Landbrug; magre Kreaturer blev opkjøbt paa Markederne i Hobro og Omegn og fedede og opdrættede i store Stalde, byggede tæt udenfor Byen og solgte med Held og stor Gevinst. Det var jo i de gode Tider, da Driftsomkostningerne kun var smaa, og Foderstofferne billige, saa det var intet Under, at Onkel Nikolaj blev en velstaaende Mand, og tillige en Mand, der nød stor Anseelse, ikke alene i den By, hvortil hans Virksomhed var knyttet,

men ogsaa i videre Kredse. Kort før Krigen i 1864 var han bleven udnævnt til svensk-norsk Vicekonsul, og hans Optræden under Krigen skaffede ham ikke alene det danske Ridderkors, men ogsaa den svenske Vasaorden, denne sidste vel nærmest paa Grund af den Omhu, med hvilken han tog sig af de norske og svenske Frivillige, hvoraf den ene, en ung svensk Friherre,*) døde paa Lazarettet i Hobro. To Gange blev han valgt som Landstingsmand for 9de Landstingskreds, først fra 1859—62, senere fra 1866 indtil sin Død. Han var et hurtigt Hoved, maaske den bedst begavede af Brødrene, men den, der havde haft mindst Lejlighed til at erhverve sig grundige Kundskaber, et Savn, jeg ofte hørte ham beklage sig over som ældre. Som 14 Aars Dreng var han kommen i Kjøbmandslære, og de blev ikke som nu tagne paa med Fløjelshansker, jeg husker ham fortælle med en vis Humor om de ældre Lærlinges Tyranni imod den sidstankomne; han skulde løbe alle deres Ærinder, springe for dem til enhver Tid, først op og sidst i Seng og fik aldrig noget at spise, før de andre havde taget hvad de vilde have, og da han en Gang beklagede sig over, at kun Benene var tilbage, fik han det lakoniske Svar: »Saalænge man er Hund, maa man gnave Ben!« Han var i Besiddelse af stor Veltalenhed og holdt af at tale ved alle festlige Lejligheder i blomstrende Talemaader med en vis gammeldags Svada, var tillige en Elsker af Lyrik, han kunde som ældre Mand citere lange Digte udenad med en følelsesfuld Pathos, der undertiden kunde faa de yngre Tilhørere til at trække paa Smilebaandet, og som dog var saa uendelig rørende, fordi det vidnede om, at Forretningslivet aldrig formaaede at udtørre den Længsel efter Skjønhed og Poesi, som han søgte og glædede sig over baade i Naturen og i Digterværkerne. I Landstinget gjorde han, i de Aar, da Venstre begyndte at danne et selvstændigt Parti, god Nytte som Mægler mellem Partierne, særlig ved én bestemt Lejlighed, hvor han reddede Situationen og i den Anledning blev komplimenteret af vor daværende Konge Christian IX med de Ord: »Konsul Brasch har altid været mig en kjær Mand, nu er han tillige bleven mig en stor Mand!« — Hans Veltalenhed kom ham ogsaa tilgode, naar det gjaldt at »behandle« Folk, at faa dem til at se en Sag med hans Øjne, og han gav i Reglen ikke Kjøb, før han havde faaet dem til det Punkt, han ønskede. Jeg husker, hvor ofte hans gamle Forvalter hovedrystende kunde forsikre, »det er løjerligt, naar jeg gaar ind ad Konsulens Dør, kan jeg være ligesaa overbevist om, at en Ting er sort, som jeg er overbevist om, at den samme Ting er hvid, naar jeg gaar ud ad den!«

Jeg dvæler saalænge ved Skildringen af denne Mands Karakter, fordi han var den, i hvis Nærhed jeg levede saa mange af mine Barndoms- og Ungdomsaar, og hvis Minde jeg har bevaret i taknemlig Erindring. I Hjem-

*) Johan Conrad Betzholz, saaredes ved Lundby 3die Juli 1864, fik begge Armene amputeret paa det preussiske Lazareth i Hobro og døde d. 28. Juli 1864.

met i Aarhus voxede nemlig hurtig en Børneflok op — og Bedstemoder har vel syntes, at der trængtes til at tyndes lidt ud i Flokken. Kaarene var jo ikke meget rigelige, og Fader var svag, hun tilbød saa at tage en af Børnene, og Valget faldt paa mig, der var Nr. 3 i Rækken.

Det var paa min Fødselsdag, da jeg fyldte 3 Aar, at vi, Fader og jeg, begav os paa den store Rejse fra Aarhus til Hobro, der den Gang foretoges i Deligence. — Denne Begivenhed, og alt hvad dertil knyttede sig, maa have givet Anledning til det, som Tyskerne ville kalde »der Tagesanbruch meiner Seele«, thi fra det Øjeblik stammer mine første bevidste Erindringer. — Jeg husker, da Fader bar mig op ad den brede Trappe i den smukke gamle Købmandsgaard, at Onkel kom ud af sit Kontor og tilraabte os muntert »Naa, har vi Hvalpen der!« hvad jeg tydelig husker krænkede min ungdommelige Selvfølelse. Den næste Erindring var Bedstemoders strænge, gamle Ansigt, indrammet af en mægtig hvid Blondekappe og med en sort Silke Mantille over Skuldrene, hun sad, rank som et Lys, i sin højryggede Stol og talte med Fader uden at give synderlig Agt paa mig —, saa dukker der et tyndt, langt Pigebarn op, der talte Barnesprog til mig, det var Onkels eneste Datter, der den Gang var en 12 à 13 Aar, og endelig husker jeg mig selv, i en lille Klædekurv, der var stillet ved Siden af Tantes Seng, vaagnende midt om Natten med en Følelse af Angst, fordi jeg i min halvvaagne Tilstand ikke kunde finde ud af, hvor jeg egentlig var kommen hen, indtil Tante Johanne tog mig op i sin kærlige Favn, hvad der blev Begyndelsen til den Hengivenhed, der knyttede os sammen, ligetil hun lukkede sine Øjne.

I den gamle Købmandsgaard førtes der to Husholdninger, kun Onkels Aftensmad, der ufravigelig Aaret igjennem bestod af en stegt Due, to Stk. Franskbrød og en Snaps, blev altid paa en Bakke baaren op i Bedstemoders Dagligstue. Der sad han saa i den store gammeldags Sofa med Katten paa den ene Side og mig paa den anden, og naar en Bid blev puttet i min Mund, strakte Katten gjærne sin Klo ud og mindede ham om sin Tilværelse ved at kradse ham paa Ærmet.

Mellem Sønnerne og den gamle Moder bestod der et gammeldags ærbødigt Forhold, de sagde altid »De« til hende og kyssede hende paa Haanden. Til Tider erindrer jeg, at hun kunde have sine tunge Tider med Hjærteangst og Uro, særlig under Krigen i 64, da Gaarden var fuld af tysk Indkvartering, og Onkel som Gidsel blev ført til Randers, da steg hendes Uro næsten til Sindssyge. I saadanne svære Tider kunne hun med høj Røst anraabe Gud om at gjøre Ende paa al hendes Elendighed. Hvor ofte var jeg ikke det ufrivillige Vidne til hendes fortvivlede Bønner om Udfrielse, naar jeg sad under Dagligstuebordet, hvor Tæppet skjulte mig, og hvor jeg som Regel havde min Legeplads. Bedstemoder var ingen Børneven, jeg var altid lidt ængstelig for hende, skjøndt hun aldrig skændte paa mig, men hun tog

heller ingen Notits af mig, den højeste Venlighed, hun viste mig, var en enkelt Gang at kalde mig sin Tøs. Min Opdragelse overlod hun ganske til Tante Johanne. Verden var for mig nedenunder i de store Stuer, i Kontoret hos den gamle rare Bogholder Borregaard, i Husbestyrerinden, Jomfru Preis's, hyggelige lille Kammer, paa Brænderilofterne, den gamle Svalegang og i den store smukke Have med Udsigt ned ad Fjorden over til de lyngklædte Bakker og det lille Fiskerleje paa den anden Side. Onkel havde sin Yndlingsplads paa den saakaldte Terrasse, hvor han tidt morede sig med at deklamere Oehlenschlægers Digte for mig og lade mig lære dem udenad, hvad jeg altid var parat til. Til den store Kusine saa jeg beundrende op, da jeg var en 5—6 Aar gammel blev hun konfirmeret, jeg ser hende endnu for mig i hendes »Andendagskjole«, en violblaa »Silkepoplens«, som det kaldtes, og i hvilken hun for mig var Indbegrebet af Skønhed og Elegance. I de Aar talte hun kun sjældent til mig, jeg var jo kun et Barn, og hun havde sine Venner og Veninder, særlig Kusinerne Nanny og Elise Faye, Døtre af Toldkontrollør Faye, der var gift med en Søster af hendes afdøde Moder. Dér førtes et livligt Hus, hvis frie Omgangstone ofte fik Tante og Bedstemoder til at ryste paa Hovedet.

Den 3die Marts 1867 døde Bedstemoder af Lungebetændelse efter nogle faa Dages Sygdom, hvad der bevirkede en stor Forandring i Forholdene.

Den yngste af hendes Sønner, Ove Malling Brasch, der havde været Kollabarator ved Flensborg lærde Skole, havde efter Krigen 1864, som fordreven Slesviger, bosat sig som Lærer og Manuducteur i Kjøbenhavn, og tilbød nu sin Yndlingssøster at dele Hjemmet med sig, hvad hun indvilligede i. Jeg kom saa tilbage til Hjemmet i Aarhus, hvor den yngste og syvende i Flokken, Poul Vendelboe, var en lille Purk paa 3½ Aar, der skjulte sig for det fremmede Pigebarn i Skøderne paa Faders Frakke. Jeg var den Gang 10 Aar gammel og skulde nu først til at lære den store Sødskendeflok at kende. Den ældste Datter Karen, f. 15/2 1854, opkaldt efter Farmoderen, Hans Adam Frederik, f. 20/10 1855, opkaldt efter Farfaderen, saa kom jeg som Nr. 3, f. 16/9 1857, der bar Mormoders Navn, Nr. 4 var Johanne Bolette, f. 6/3 1859, opkaldt efter Faders Søster Johanne, Nr. 5, Christian Henrik, f. 25/12 1860, havde faaet Navn efter Faders ældste Broder, Præsten paa Vemmetofte, Nr. 6, Carl Fredrik, f. 8/10 1862, bar Faders afdøde Broders Navn, og endelig, som omtalt, den syvende, Poul Vendelboe, f. 28/8 1864, senere kom der baade Nr. 8 og 9, Arent Henrik, f. 25/4 1869, opkaldt efter Faders Søster Henriette Plesner og Svogeren Justitsraad Arent Plesner i Aalborg, og endelig den lille Søster, Cathrine Marie, f. 20/10 1872, opkaldt efter Moders Søster Cathrine Lange, gift med Grosserer Lange († 1912), der i de Aar boede i Aarhus.

Det var en stor Forandring, fra det stille Liv i Hobro, pludselig at se sig omgivet af hele denne Sødskendekreds, og tidt og mange Gange krøb jeg

op paa Loftet for at kunne sidde i uforstyrret Fred. Vi boede den Gang paa Aagade Nr. 7 i en Gaard, Fader ejede, den bestod af Forhus og Baghus og en lille Gaard, der ikke var større, end naar Sengeladdet paa Sommerdage blev opstillet, fyldte det næsten hele Pladsen. Denne Gaard var vor Tumleplads Sommer og Vinter, paa Gaden var det strængt forbugt at lege, hvad der ellers var i høj Grad fristende, da Forhuset vendte ud mod Aaen, hvor Pigerne skyllede Vasketøjet. Jeg husker endnu de kolde Vinterafteners Uhygge og hører Suget af Gadedøren og Braget, naar den faldt i efter Pigerne, naar de bar Karrene med Vasketøjet ned til »Slæbestædet« og hele Huset fyldtes af Kulde og Trækvind. Faders Kontor var i Stuen og vendte ud til Fiskeboderne, hvis Nærhed paa varme Sommerdage kunde være temmelig generende. Ovenpaa var Opholdsværelserne, den store Spisestue ud til Gaarden, og de to andre Stuer, der bar de fornemme Benævnelser af Cabinettet og Salen, ud til Gaden; i den sidstnævnte var det kun tilladt at komme om Søndagene. Cabinettet var derimod Dagligstue, og Vinduet med Forhøjningen var et meget yndet Sted, hvor vi kunde sidde og se paa Færdslen over Frederiksbro — den gamle Basballebro — og hvor Øjet kunde følge Aaen, ligetil hvor Trætoppene mødtes. Jeg husker, at Moder undertiden spøgende kunde sige, at Søndag Eftermiddag kneb det for hende ikke at gaa lidt i rette med Tilværelsen, naar hun saa sine jævnaldrende køre og spadsere over Broen, men det var glemt Mandag Morgen, naar hun begyndte sit Dagværk med at børste, banke og tage Pletter af sine 5 Drenges Søndagsbluser. Vore gladeste Dage om Sommeren var dog, naar Vejret en Søndag Morgen var rigtig dejligt, og Moder kaldte os op med det glade Budskab, at Fader havde givet os Lov til at komme med ud i Riisskov, og saa Fader og Moder i Spidsen for Karavanen drog til Skovs den lange solhede Vej. Skoven begyndte først den Gang ved den nuværende Indkjørsel — at køre var der aldrig Tale om. Jeg ser Drengene i deres rene Kadettøj og vi Pigebørn i stivede Vaskekjoler og Mammelukker, og ingen Kage er fortæret med større Glæde end vort sammenlagte Smørrebrød, medens vi sad i de gamle ormstukne Stole paa Ferdinandspladsen i Risskov og drak »Skovkaffe«, som vi kaldte den, just ikke for dens Godheds Skyld, medens Fader blev trakteret med en Pommerants. Baade Fader og Moder elskede Naturen og lukkede tidligt vort Øje op for dens Skjønhed. Et højt smukt Bøgetræ kunde Fader staa stille og fryde sig over længe, maaske fordi han selv var voxet op i skovfattige Egne. Aarhus, med sine smukke Omgivelser, det aabne Hav og de store Skove, nærede jo ogsaa vor Sans for, hvad der var smukt i Naturen. Hvor husker jeg de dejlige Spadsereture ud til Marselisborg Skov, forbi Wallensteins-Skansen, langs med Havet, særlig en smuk Vinterdag, hvor der var faldet et let Snelag om Natten, da min Broder Poul, en af Søstrene og jeg spadserede i »Friheden« (Forskoven til Marselisborg), og vi kom til en aaben Plads, hvor Sneen laa i al sin uberørte Hvidhed, omgiven af sne-

pudrede Træer, at min Broder, i overstrømmende Glæde over al den Skjønhed, slog Armene om os og kyssede os.

Om Vinteren, naar Vejret var for daarligt, legede vi i det saakaldte »Gæstekammer«, et stort tomt Værelse ovre i Baghuset, som jeg tror aldrig nogensinde husede en Gæst, og hvor vi af Hjærtenslyst kunde tumle os, uden Frygt for at blive paalagt Stilhed, thi Fader taalte ingen Støj, og hans svage Helbred lagde ofte et stort Tryk over os alle. Hans Søvnløshed tiltog stadig, og de stærke Midler han maatte anvende for at bøde derpaa, ødelagde endnu mere hans i Forvejen svage Nervesystem. Han var den af Børnene, ja, næsten den eneste, der havde arvet Bedstemoders sørgelige Sygdom. I Aaret 1873 blev han nødt til at opgive sit Arbejde baade som Godsforvalter over Marselisborg og sit Arbejde ved den »jydske Brandassurance«. Han afgik med en Pension paa 2,000 Kr. aarlig, havde ogsaa samlet sig nogen Formue, ikke alene gjennem sit Arbejde i Aarenes Løb, men ogsaa ved kloge Pengetransactioner og ved en stor og gjennemført Nøjsomhed; dog, naar det gjaldt en Gave til andre, var Fader altid nobel og rundhaandet, men selv havde han faa eller ingen Fordringer til Livet. Jeg husker en Gang, da vi Børn havde foræret Forældrene et stort Tæppe til Dagligstuen, som vi syntes, at de længe havde trængt til, at Fader ikke syntes om det, men ytrede ved den Lejlighed: »I maa ikke tage Nøjsomhedens Glæde fra os«; hvor betegnende var ikke den Ytring, thi Nøjsomhed var en Glæde for dem. Hans Svaghed forbød al mulig Deltagelse i Selskabslivet. Recreationsrejser og Ferier kjendte en Embedsmand ikke til den Gang, og Nøjsomhed i Klædedragt og Levemaade var en Selvfølge, men nu kom netop de Aar, hvor Børnenes Uddannelse krævede store Ofre. Den ældste Datter Karen var 19 Aar, den yngste kun 1 Aar gammel, og at der aldrig maatte spares paa Børnenes Uddannelse og Erhvervelse af Kundskaber, var et Punkt, hvorom baade Fader og Moder altid var enige. Karen havde lige fuldendt sin Uddannelse som Privatlærerinde paa Frk. Zahles Kursus i Kjøbenhavn, og Aaret efter Faders Fratræden tog den ældste Søn Hans sin Studenterexamen med en god 1ste Karakter, men samtidig begyndte den Brystsygdom at udvikle sig hos ham, der i en saa tidlig Alder lagde ham i Graven. Der ligger et Brev fra ham, skrevet den Sommer han var bleven Student og var paa en Tur til Trollhättan med Onkel Nikolaj fra Hobro. Han skriver: »jeg vilde saa gjærne vise min Glæde over alt det smukke, jeg ser, men jeg er saa træt!« Trætheden og de hyppige Forkølelser gik over til en vedvarende Hoste, men han vedblev dog at fortsætte sit polytekniske Studium — samtidig laa min Søster Johanne i Kjøbenhavn af en alvorlig Nervelidelse. Det var svære Aar for vore kære Forældre, men dybest ramtes de dog, da Lægerne efter en indgaaende Undersøgelse erklærede, at deres ældste Søn led af en fremrykket Lungesvindsot. Den Gang sendte Lægerne dem ofte paa et altfor sent Stadium til Syden — naar alt Haab om Helbredelse herhjemme var udelukket —

og saaledes ogsaa her. I de første Dage af October 1877 rejste han med nogle andre Lidende sydpaa til Mentona, for to Maaneder senere, den 3die December, at udaande i et fremmed Land under fremmede Omgivelser, langt borte fra sin Slægt, men dog ikke fra Venner; thi med inderlig Taknemlighed maa jeg her omtale den nogle faa Aar senere afdøde Student Jakob Møller,*) der havde taget sin Artium fra Aarhus Latinskole, men som ganske ung, paa Grund af en begyndende Brystsyge, var rejst ned til Syden for at vinde Helbredelse, og havde sat sin Formue i Kjøbet af »Pension du Nord«, hvor Hans boede. Han og den elskværdige Bestyrerinde af Pensionatet, Frk. Signe Nielsen, blev hans trofaste Venner, der vaagede hos ham baade Dag og Nat og lukkede hans Øjne. Jeg anfører her et Brev fra Frk. Nielsen, skrevet efter hans Død, der bedre end noget andet fortæller om den Kjærlighed og Omhu, med hvilken de omgav ham lige til det sidste.

Pension du Nord, 7. Decbr. 1877.

Kære Fru Brasch!

Det første jeg føler Trang til, er at bevidne Dem min inderligste Deltagelse i deres dybe Sorg, som Ingen bedre end jeg kan forstaa, netop fordi jeg har haft Lejlighed til at pleje og kende den Afdøde, hvis Karakter som Menneske og Søn jeg holdt saa meget af. Han var god, taalmodig og taknemlig for enhver nok saa ubetydelig Tjeneste. Jeg fatter, hvor det har været tunge Dage for Forældre og Sødskende, saa langt borte fra en elsket Søn og Broder, uvidende om den Syges Tanker og sidste Ønsker!

Han talte med saa megen Kjærlighed om sin Moder, som han ikke troede anede, hvor syg han var, »thi det kan jeg mærke paa Brevene«, sagde han. Jeg spurgte ham da, om han vilde jeg skulde skrive det hjem, jeg vidste jo godt, at Hr. Møller intet havde skjult for Dem, men forstod tillige, at De ikke vilde lade deres Søn mærke det i Brevene til ham, hertil svarede han mig: »tusind Tak, hvis De vilde gjøre mig den store Tjeneste, det kan godt vente nogle Dage, da Møller nylig har skrevet«. Da kom det Brev fra hans Fader, som jeg jo i mit Brev til Dem udtalte hans store Glæde over, og som De ved han lod mig læse, opfordrede mig derefter til at skrive til hans Moder og intet skjule, men dog sige, at det gik fremad, da han nu havde bedre Appetit og maatte spise forskellige Slags. Tre Gange i Løbet af Dagen gentog han, om jeg vilde skrive, med de Ord: »undskyld at jeg presser saadan paa med at faa skreven til Moder, men jeg vilde saa gjærne have, at hun skulde have det om Søndagen (den Dag, der altid kom Brev fra de fraværende Sødskende). Min Tanke var, at han maaske gik bort om Søndagen, som han tænkte

*) Søn af Proprietær Møller, Skjoldelev.

saa meget paa; men som De ved af Hr. Møllers Brev indsov han Mandag Morgen stille og rolig; og modtag den Forvisning og Trøst, kære Fru Brasch, som Lindring i deres store Sorg og Savn, over ikke selv at kunne være deres kære Søn nær i den sidste Stund, at han ikke gik bort uden at have tænkt og talt om Religionen. Om Onsdagen laa han og læste i sin Psalmebog og sagde til mig, at hans Moder var meget religiøs og havde udvirket, at hans Fader ogsaa var bleven det og slet ikke kunde undvære det. »Jeg derimod«, sagde han, »har aldrig været en ivrig Kirkegænger, men der er en Psalme, jeg holder saa megef af, det er »Dejlig er Jorden, prægtig er Guds Himmel««. I den sidste Tid led han meget af Synkebesværligheder, og Stemmen var kun hviskende, saa vi maatte bøje os over ham for rigtig at høre, hvad han sagde, — — — — — — — i de sidste 8te Dage laa han meget rolig og stille, han kunde til sine Tider smile og spøge lidt. Hr. Møller holdt han meget af, der var altid Glæde i hans Ansigt, naar han saa ham komme ind i Værelset. Ja, vi var begge komne til at holde saa meget af deres Søn, at vi savnede ham, da han var gaaet bort, vi kunde daarlig gaa Døren til hans Værelse forbi i de første Dage efter hans Død, det var som vi forsømte en kjær Pligt ved ikke at gaa derind.

Nu beder jeg Dem, hans dybtsørgende Moder, om med mig at træde ind i Værelset, hvor deres Søn har haft sit Sygeleje og udaandet sit sidste Suk; jeg vil gjærne have, at De i Tankerne skal se, hvad De ikke saa med egne Øjne, Maaden paa hvilken det afsjælede Legeme føres bort og jordes her i Syden, langt borte fra sine egne og kæreste, men dog i en Kreds af deltagende Venner og Landsmænd. Værelset er oplyst med Lys og Lamper, i Midten af Værelset den hyggelige Kiste, udpolstret med skinnende hvidt, med Hovedpude og Sølvborter langs Kistens indvendige Sider, og tænk Dem saa den kjære Afsjælede lignende sig selv, naturligvis afmagret, men med en Fred og Ro i de blide Træk, som udtrykke, at han havde fundet den Hvile, hvortil han trængte. Blomster, som han havde elsket saa højt, manglede der ikke, der er en stor Mængde Bouketter, og et smukt Kors, fra de to Damer han havde rejst herned med, ligger paa hans Bryst. Hr. Møller og jeg sagde til hinanden: »blot hans Nærmeste kunde se med vore Øjne«. Saa det hvide Lagen over og derefter Laaget. Tænk ikke paa en sort afskrækkende Kiste! Nej, en lys Egetræskiste med sorte glatte Kanter staar nu omringet af Landsmænd, prydet med et sort Fløjelstæppe med et stort Sølvkors og bedækket med Blomster, medens Husets Beboere, Herrer og Damer, synger Psalmen, som han selv havde udpeget, »Dejlig er Jorden, prægtig er Guds Himmel«! Det var gribende! Hr. Schødte, Hr. Møller og enkelte af Herrerne, der kunde taale det, fulgte saa med til Kapellet om Aftenen. Klk. 2 Eftermiddag, d. 6te Decbr., skete Jordfæstelsen, den

tyske Præst her i Mentona, Pastor Schubart, holdt Talen i Kapellet, hvor alle Landsmænd fra de danske Pensioner var tilstede, for atter at vise den Afdøde den sidste Ære. Fra Pension »Scandinave« og »Comfortable« var der sendt 2 Kranse, den ene med en Danebrogssløjfe. Her hos os var vi enige om at give en Guirlande, der gik rundt om hele Kisten; fra Hr. Møller var der et dejligt stort Kors. Hele Kisten var bedækket med Blomster. Efter endt Tale blev 2 danske Psalmer afsungne og Kisten baaren ind i sit eget fremtidige lille Kapel, og Døren muret til, medens vi saa derpaa. Man har Lov til at bruge Ordet »hyggelig« om Graven, det er jo en Klippe, den hugges ud i, saa det er som i et Værelse, hvori den Døde hensættes. Overfladen heraf er en Marmorplade, hvorpaa der kan sættes et Skriftsprog eller hvad De vil, samt Navn og Dødsdag.

Nu, kære Fru Brasch, vedlægger jeg det lille Brev, der kom for sent for at træffe deres Søn i Live. For Dem kan jo enhver ubetydelig Ting have Interesse, modtag derfor denne lille Rose, som er berørt af hans egne Hænder og givet til mig, han havde altid Blomster staaende ved sin Seng. En Dag, da han frydede sig derover, tog han to, gav mig dem og sagde: »maa jeg bede Dem modtage disse Roser«. Jeg lagde dem i Presse og sender Dem derfor denne Erindring om den Aføde. — — — — Det sidste Farvel fra Forældrene bragte jeg ham, da Kisten blomstersmykt blev sat ind i sit eget lille Kapel. Det samme er jeg vis paa Hr. Møller har gjort, han var den første paa Kirkegaarden, og med egne Hænder havde han bestrøet Graven indvendig med Grønt og Roser.

— — — — — — — —

Hvad dette Brev betød for os alle, og særlig for Fader og Moder, vil enhver kunde forstaa. Hvilken Taknemlighed skyldte vi ikke de to Mennesker, der til det sidste havde søgt at erstatte min Broder Savnet af hans nærmeste og kæreste. Jeg husker, hvor Beretningerne om hvert lille Bevis paa Deltagelse, hver Blomst, der blev lagt paa hans Kiste, gjorde sit til at mildne den store Sorg, og de mange kærlige Breve fra Slægt og Venner; alle der havde kendt ham, maatte ogsaa holde af ham, velbegavet, kærlig af Sind og ren af Sjæl som han var.

Møller købte senere det store Alexandra-Hotel i Mentona, hvor jeg tilbragte nogle Dage sammen med ham og Frk. Nielsen, da jeg i October 1886 fra Paris var rejst ned for at besøge min Broders Grav. Graven er jo som anført indhugget i Klippen paa Mentonas skønne Kirkegaard, der er beliggende tæt ved Middelhavet, den er dækket med en stor Marmortavle med Inskriptionen:

Hans Adam Frederik Brasch,
stud. polyt., født i Aarhus $^{29}/_{10}$ 1855, † i Mentona $^{8}/_{13}$ 1877.
Elsket og savnet.

Et Jerngitter med gule Slyngroser indrammer Graven og to Cypresser staar Vagt ved Indgangen. Der er smukt og venligt deroppe, men underlig vemodigt, saa megen Ungdom og saa mange Forhaabninger er lagt til Hvile der, og saa mange danske og skandinaviske Navne møder ens Blik. Ved Siden af min Broders Grav ligger en ung Englænder, paa hvis Grav der er rejst et Marmorkors med den skjønne Indskrift:

Take him oh Father in thine arms
and let him henceforth be
a messenger of Love between
our sorrowing hearts and Thee!

— det samme blev vor kjære Moders Bøn! Hun klagede aldrig, men bøjede sig i stille Ydmyghed, for hvad Gud sendte. Jeg synes i det hele taget, at man ikke klagede saameget i tidligere Tid, som nu, eller var Grunden dertil, det man kaldte de gamles Skæbnetro paa det uafvendelige, der gjorde, at de rolige og gudhengivne bar de Sorger, der lagdes paa dem, men Moder græd sikkert mange Taarer i Stilhed, naar vi andre ikke saa det, hvad der sikkert blev Grunden til, at den Øjenlidelse, som hun allerede som ung havde lidt af, atter tiltog og i en længere Aarrække tvang hende til ofte at opholde sig i et fuldstændig mørkt Værelse i længere Tid ad Gangen, indtil hun endelig hos Øjenlæge Gad i Horsens maatte underkaste sig en Operation, der berøvede hende Synet paa det ene Øje, men reddede derved det andet.

De mellemliggende Aar var gaaede forholdsvis roligt. Den næstældste af Sønnerne, Christian, tog i 1883 sin dansk-juridiske Examen. Carl havde faaet sit store Ønske opfyldt i Retning af at studere Landbrug, og den næstyngste, Poul Vendelboe, tog i 1882 sin Studenterexamen med en god 1ste Karakter. Samme Aar blev den gamle Gaard paa Aagade solgt og for sidste Gang samledes vi til et »Sødskendemøde« og holdt et lille Sold i det saakaldte Gæsteværelse ovre i Baghuset, der saa ofte havde modtaget Udslaget af vor løsslupne Munterhed, paa hvilken der ovre i Forhuset altid blev lagt en stærk Dæmper. Arrangementet, saa vel som Traktementet har sikkert været i høj Grad tarveligt, men Stemningen ypperlig, som den altid var, naar vi Sødskende var samlede. Taler blev der holdt, og Sange blev der sunget, hvoraf jeg anfører en, hvori de forskellige Familiemedlemmer maatte passere Revue, og som maaske derfor kan have sin Interesse. — Den var betitlet:

En ny og sandfærdig Vise

om

den høje og elskelige Families Dyder og Lyder,
skreven i Anledning af Sødskendemødet
19. Juli 1882.

Mel.: »At kjøre Vatt'en og kjøre Ved«.

For sidste Gang i det gamle Hjem
nu smaa og store er tilstede.
Hvem ved, hvornaar vi samles skal igjen —
men derfor vil vi inte græde!
Nej, vi vil stemme op et festligt Kor,
dog først vi klinke maa med Far og Mo'r,
saadan en Flok,
tænker de nok,
er mer' end Guld og ægte Perler!

Kast blot et Blik paa Husets ældste Søn,
man ser, han er fra Hovedstaden,
med Solskjærm og med Næseklemmer paa,
han gi'er et Nummer her i Staden.
Af ham vi Jyder lære kan »bon ton«,
han kjender Tonen, tro mig, den er fjong.
Med flotte Sving
om ingenting
han snakke kan som ingen anden.

Og saa en Skaal for en glad Student,
en rigtig første Klasses Vare,
der nylig har sin Examen endt
og nu skal ud i Verden fare.
Hvem Livet ligger som et Skønhedsdigt
i Illusionens Skær saa lyst og rigt.
En Skaal for ham
det »fromme Lam«,
han nok skal gjøre Slægten Ære.

Dog en der mangler i vor glade Kreds,
maaske han nu i Marken aser,
me'ns Sveden hagler af den sølle Fyr,
vi andre sidder her og fjaser —
men han er Karl for sin egen Hat,
og Haanden den kan tage ærligt fat,
nu skal han ha'e
et højt Hurra,
saa det kan ringe for hans Øren.

Og saa en Skaal for de Gratier tre,
ja, det er Piger uden Mage,
og aldrig Visen til Ende blev,
om jeg pr. Stk. dem skulde tage.

Ja, Pokker maa i de Mandfolk staa,
at de la'er saadanne Piger gaa,
hvis Dyder kan
som Havets Sand
og Himlens Stjærner ikke tælles.

Nu Turen kommer til de mindste to —
til Husets yngste Søn og Datter,
om deres Fremtid og Opdragelse
vi tidt i Hjemmet har Debatter —
dog nu for Rim jeg helt er bleven læns,
blot Punchen ej er bleven kold ime'ns.
Skaal for de to —
gid de maa gro
og ligne mer' og mer' de andre.

Og nu til Slut for det gamle Hus,
som vi nu snart skal Ryggen vende,
og som vi ofte og mangen Gang
vil en vemodig Tanke sende.
Fra hver en Krog der myldrer Minder frem
i Afskedsstunden fra det gamle Hjem.
Skaal da for dem
og for det Hjem,
hvor saa i Verden end vi havner.

Fra Aagade flyttede Fader og Moder til Mejlgade, i et Hus beliggende lige for Sct. Olufsgyde, der gaar ned til Havnen. De boede der dog kun kort, da Lejligheden næsten ikke var til at opvarme, naar Østenvinden stod ind fra Havet, derfra flyttede de saa til deres hyggelige Lejlighed paa Frederiksgade 78.

Som jeg før omtalte morede vi Sødskende os altid dejligt sammen, ja, aldrig bedre end i hverandres Selskab, maaske fordi vi altid havde været henviste til hverandre. Vi var nemlig tidt ængstelige som Børn for at stifte Venskaber. Fader havde tidligt belært os om, at vi ikke maatte modtage Indbydelser, da vi paa Grund af hans store Svaghed ikke kunde gjøre Gjengæld. Foruden Slægten: Langes, der boede paa Klostergade, hvor Sønnen, den nuværende Overbibliothekar H. O. Lange, var paa Alder med en af Brødrene, Proprietær Fauerschous i Brendstrup (Fauerschou var gift med Moders yngste Søster), og vor kjærlige gamle Mormoder ikke at forglemme, der døde $^{26}/_{4}$ 1882, kom der kun faa Fremmede i vort Hjem, nogle enkelte Damer, Børnenes Lærerinder, deriblandt gamle Fru Brodersen, der havde en lille Pogeskole, hvor Børnene modtog deres første Lærdom. Der kom ogsaa en Gang imellem to gamle Frk. Lewerkhuusen, som jeg tydelig husker en Aften faldt i Søvn i hver sit Sofahjørne, efter at Moder altfor flittigt havde fyldt deres Glas med Stikkelsbærvin, i hvilken Anledning Fader maatte følge dem hjem — en Riddertjeneste Fader kun sjældent paatog

sig. Fader holdt ikke af at se fremmede Ansigter. Tanken om det, selv om det kun var et Barn, var ham ofte en uovervindelig Lidelse. Der var dog nogle enkelte, der dannede en Undtagelse, deriblandt afdøde Procurator Winges Familie, hvor Slægternes Oldefædre eller Tipoldefædre havde sluttet et Slags »Wahlverwandschaft«, der gik i Arv fra Generation til Generation. »Tante Winge«, som vi kaldte hende, gift med Procurator Winge, var min Gudmoder og Moders gode Veninde, og de ældste af Børnene i den Wingeske Familie var paa Alder med flere af os. Der var Niels Peter Winge, der en Tid var Forpagter af Rosenvold, Læge Anders Winge her i Aarhus, Amalie Winge, der blev gift med Ingenieur og Fabrikant Wied (Firmaet Frich's Efterfølgere) og Anna Winge, gift med Postmester Bülow i Stege, der særlig var min yngste Søsters Veninde. Saa var der afdøde Procurator Bierings Børn — sammen med Biering havde Fader enkelte juridiske Forretninger. Den ældste Datter, Karen Biering, der blev gift med nu afdøde Overlærer og Bibliothekar Hoffmeyer, var min ældste Søsters Veninde, og Sønnen Andreas, min ældste Broders Ven i Skoleaarene, og endelig maa nævnes Maria Flagstad (Datter af afdøde Justitsraad Flagstad, Bestyrer af Nationalbanken her i Aarhus), der vedblev med at være Husets trofaste Veninde. Foruden disse var der naturligvis nogle enkelte, som vi Børn plejede et stille Venskab med paa neutral Grund, men Forbudet imod, hvad Fader kaldte at paadrage sig »Forpligtelser, som man ikke kunde honorere«, gjorde os forsigtige i vore Venskabsytringer og forhindrede os fra impulsivt at hengive os i mangt et Venskabsforhold, vi følte os draget imod.

I Aarene, der fulgte efter min ældste Broders Død, havde jeg imidlertid fast Standkvarter i Hobro. Kort efter Hans's Død blev jeg nemlig angreben af en alvorlig Lungebetændelse, hvis Følger jeg vanskelig kunde overvinde, og for bedre at komme til Kræfter fik Onkel mig op til Hobro, hvor jeg havde tilbragt saa mange af mine Barndomsaar, og hvor jeg altid følte mig hjemme. Til daglig bestod Familien kun af Onkel og den dygtige og elskværdige Dame, Frk. Elisa Schaumburg, der i mange Aar styrede hans Hus, og som hun var hele Familiens trofaste Veninde, saaledes blev hun ogsaa min. I Ferierne derimod, fyldtes Huset med Liv, naar Datteren, der i 1870 var bleven gift med daværende Premierlieutenant Frederik Ferdinand Lohff (Tretow-Loof),*) der den Gang laa i Garnison i Aarhus, kom hjem med Mand og Børn og Barnepige, da gjenlød Hus og Have af glade Børnestemmer, og ideellere Ferieland kunde der ikke tænkes! Sommerdagene, som vi tilbragte i den smukke gamle Have med den dejlige Udsigt over Fjorden til de lyngklædte Bakker og det lille Fiskerleje paa den modsatte Side, Køreturene til Ørnedal, Mariager, Voldstedlund, Ouegaard, ja selv til Ræbildbakker med de fyldte Madkurve, som Frk. Schaumburg var en

*) Se den i Aaret 1916 tilføjede Stamtavle.

Mester til at pakke med kortest mulig Varsel — hvor mange glade Erindringer kalder de ikke frem for Tankerne! Disse lykkelige fredelige Aar blev afbrudt ved Onkels Død. Han blev kun 67 Aar, da en ondartet Kræft gjorde Ende paa hans Liv d. 29de Januar 1884. Efter hans Død blev Svigersønnen Chef for Firmaet N. E. B. Brasch, og Familien flyttede til Hobro, hvor der i mange Aar førtes et lykkeligt Liv i det smukke gamle Hjem, der samlede Slægt og Venner, og hvor Børnene af Hjærtens Lyst kunde tumle sig i Gaard og Have og føre en sorgløs Tilværelse.

Efter Onkels Død rejste jeg til Kjøbenhavn for at gjennemgaa et Kursus i Frk. Zahles Skole og tog derefter til Frankrig, et længe næret Ønske, som jeg, takket være min kære afdøde Onkel, fik Midler til at realisere. Medens jeg var borte, var den tredje af Søstrene, Johanne, bleven forlovet med en ung Læge, Niels Kjærgaard, f. $^{10}/_{8}$ 1860.

Hun havde lært ham at kjende paa Børnehospitalet, hvor hun i de Aar opholdt sig for at lære Børnepleje. Vor ældste Søster Karen rejste kort efter min Hjemkomst over paa Kommunehospitalet, hvor hun efter en kort Prøvetid blev udnævnt til Plejemoder paa 5te Kvindeafdeling, en Gjærning som hun har varetaget i 25 Aar og som først i Foraaret 1912 fandt sin Afslutning, da hun paa Grund af sit svage Helbred blev nødt til at afbryde sit store Arbejde.

Ved Juletid 1887 blev jeg forlovet med Frederik Matzen, der den Gang, tilligemed sin Compagnon, ejede en Trælasthandel og et Savværk, beliggende ved Vesterport i Aarhus, men som efter den store Brand i 1896 gik ind under et Aktieselskab, der under Navn af »Aarhus Trælasthandel« omfattede dette og et andet stort Firma.

Faa Maaneder efter vort Bryllup havde Fader og Moder den store Sorg at miste endnu en af deres Sønner, den tredje ældste, Carl Frederik. Han var paa den Tid Forvalter hos Faders Søstersøn, Justitsraad Henning Plesner paa Langeslund, der som eneste Søn havde overtaget sin Fødegaard efter at Forældrene havde trukket sig tilbage og levede deres sidste Aar i Aalborg. Gamle Onkel Plesner, der var lige elsket af gamle som af unge i Familien, var for os det samme som »Julemanden« er for de smaa Børn — paa hans smaa og sjældne Besøg blev vi løftede ind i et Slaraffenland, hvor vi maatte spise saa mange Flødeboller og Vanillesnitterhos Bager Øehlenschlæger paa Clemensbro, som vi kunde proppe i os — vi maatte »ønske« udenfor Vinduerne i Legetøjshandelen, og Ønskerne blev opfyldte! Det var som et Æventyr for os meget nøjsomt opdragne Børn. Han døde i 1875, medens Tante levede indtil 1897. Deres eneste Datter, Karen, var i 1859 bleven gift med Jacob Kjellerup Winde, Landvæsenscommissair og Ejer af Gl. Buurholt i Vensyssel (f. paa Buurholt $^{17}/_{12}$ 1831).*) Karen Winde døde allerede i 1891 — deres

*) Se den i Aaret 1916 tilføjede Stamtavle.

eneste Datter, Henriette Winde (f. 4/6 1860), ægtede i 1886 Knud Ludvigsen, Ejer af Stenisgaard (se Slægtregistret). Efter Salget af Gl. Buurholt flyttede Proprietær Jacob Winde til Stenisgaard til sine Børn og Børnebørn.

Henning Plesner*) var i 1866 bleven gift med Camilla Weldingh (f. i Kjb. 19/10 1848), hendes Forældre var begge døde i Koleraaaret og Godsforvalter Plesner paa Ravnholt, Henning Plesners Farbroder, havde taget den lille forældreløse til sig som deres eget Barn. Paa Langeslund voxede der hurtigt en stor Børneflok op, 3 Sønner og 3 Døtre (se Slægtregistret), den 7de, en Søn, døde som ganske lille.

Carl kom til Langeslund som Forvalter i 1887, men havde sikkert allerede den Gang Spiren til den Sygdom, der Aaret efter skulde ende den tilsyneladende saa kraftige unge Mands Liv. Heroppe paa Langeslund, i Nærheden af den store Vildmose, kunde hans medfødte Lyst til Jagt rigtig trives. I de kolde Efteraarsnætter kunde han ligge ude for ved Morgengry at vogte paa Vildgæssenes Træk, og han var stolt, naar han kunde pirre en eller to ned som sit Bytte. Den Vinter, der fulgte derefter, plagedes han af en stadig Hoste, som han dog ikke tog noget Hensyn til, og da han i Maj var hjemme i Anledning af mit Bryllup, skulde ingen ane, der saa den høje, kraftige unge Mand, at han bar paa en dødelig Sygdom. 14 Dage efter sin Hjemkomst til Langeslund fik han en hæftig Blodspytning, og dette blev Begyndelsen til 4 Maaneders uendelige Lidelser; det fik Bugt med det stærke Legeme og Viljen til at leve, som var saa brændende hos ham næsten ligetil det sidste. Om at flyttes knnde der ikke være Tale; Moder og Johanne plejede ham skiftevis tilligemed en Sygeplejerske, og desuden viste Henning og hans kærlige Hustru ham al den Omhu og Pleje, de kunde. Der ligger nogle Breve fra Moder fra den Tid, skrevne til Fader — jeg anfører enkelte Brudstykker, fordi de giver et bedre Billede end noget andet af Moders elskelige og fromme Sind. Ofte er de skrevne i de lange Nætter, hvor hun sad og vaagede ved hans Seng, rede til at opfange det mindste Vink fra hans Blik, naar han var for træt til at udtrykke sig i Ord eller Stemmen for svag til at tale.

Den 15. September 1888, i et af de sidste Breve, skriver hun: »— det gaar stadig ned ad Bakke med vort elskede Barn, han taler nu ikke mere om at komme sig, men kun om Herren vil give ham Hvile og Fred, alligevel ængster han sig for det sidste Øjeblik. I Afles havde han en slem Tur med Aandenød, da bad han inderligt, at Herren vilde hjælpe ham over det sidste Øjeblik — — — — — — — I Nat kom han i Tanker om »den yndigste Rose er funden«, den og saa »Kærlighed fra Gud« maatte jeg læse for ham, aldrig bliver han træt af de dejlige Salmer, ogsaa Testamentet skal jeg læse i, og saa taler vi om Naaden i Kristus, hvor store Syndere vi end er, men

*) Se den i Aaret 1916 tilføjede Stamtavle.

helst om, at Gud er Kærlighed, og hvo der bliver i Kærlighed bliver i Gud og Gud i ham — — — — — Han ser saa meget paa sine kære Billeder, i Dag sagde han, den kære Fader lever vist meget sammen med sin Gud — og altid finder han noget at takke for, og deraf kommer Velsignelsen, som føles midt i Sorgen — — — — —«.

En anden Gang skriver hun: »Han er midt i sine store Lidelser taalmodig og elskelig, som altid, i Gaar sagde han, der er en lille Sætning, som jeg ikke ofte nok kan faa sagt og ikke inderlig nok, det er »Ske din Vilje«! I Nat sagde han til mig, hvis jeg dør heroppe, maa jeg saa komme hjem og blive begravet paa den nye Kirkegaard, og da jeg sagde, det var Faders og mit Ønske, sagde han, at saa var han saa glad, og da jeg saa talte lidt med ham om Herrens Naade, udbrød han: Ja, Gud er god! — men saa kvalte Bevægelsen hans Stemme — men hvor dejligt det end er, saa dejligt, at jeg ikke vilde bytte de Timer bort med Glædens Timer, saa maa I tro, at det ikke er saa let for Kjød og Blod, jeg ser jo, hvor han kæmper — i Stilhed — men det sørgmodige Ansigt fortæller det«.

Den 17. September skriver hun: »— — — — han kan ikke længer sige noget højt, kun en sagte Hvisken, han har kun sagt ganske faa Ord i Dag, en Gang saa han efter Salmebogen, og da jeg tog den, nikkede han, jeg læste da »At sige Verden ret Farvel«, den om hvilken han har sagt — vil I læse den, naar jeg er død, og huske, at jeg holdt saa meget af den. I Dag har jeg ikke set det milde elskelige Blik, men i Nat kom det tidt frem. Herren bier længe synes vi, men Gud er Visdom og Kærlighed og dermed maa vi lade os nøje«.

Som Svar paa dette ligger der et Brev fra Fader, skrevet med hans smukke gammeldags, men stærkt rystende Haand — at skrive havde allerede i mange Aar kostet ham stor Møje.

18. September 1888.

Min kære Anna!

Tak, kære, elskede Hustru, for dine mange Breve og al din Kærlighed, der bliver mig stedse mere og mere dyrebar, og det bedste, af hvad jeg har tilbage her paa Jorden. Og hvilken Lykke i vor store Sorg det dog er, at vor Herre har givet Dig Lejlighed og Kræfter til at yde vor kære elskede Søn al den Bistand og Pleje under hans lange pinefulde Sygeleje. Ja, Gud ske Lov, at Du har kunnet være saameget for vort stakkels Barn i denne Nødens haarde og tunge Stund og hjulpet ham saa godt med at finde Vejen til Himlen. For Gud er jo intet umuligt, men skulde det nu være hans Vilje ved denne Lejlighed at tage Dig, elskede Carl, til sig, da vær fremdeles frimodig, Du vor fromme Søn, og stol paa, at Gud i sin uendelige Kjærlighed og Naade vil gjøre Overgangen sød og let for hans fattige og lidende Korsdrager. Og nu, kære, elskede Søn, maa jeg slutte min aandsfattige Henvendelse til Dig med en Bøn

til vor Gud og Fader i Himlen om at tage Dig i sin naaderige Varetægt og sender Dig min hjærteligste Hilsen, idet jeg i Aanden, som saa ofte i denne Tid, med blødende Hjærte omfavner og kysser min store, før saa kraftfulde, nu saa svage og lidende kære, gamle Dreng! —

Saa fulgte Brevene med Efterretningerne om den kære Broders sidste Time, skrevne paa hans Dødsdag, den 23de September 1888.

Min elskede Mand!

Saa skal jeg da ved disse Linier bringe Fader, Søster og alle de kære Sødskende vor elskede Carls sidste Farvel — oh, at vi alle maa sige ham Goddag — der, hvor jeg tror, han er gaaet hen! Jeg kommer nu lige fra ham, han har et Smil paa det kære forpinte Ansigt — — — — i de sidste Dage har han været uhyre lidende, især af Aandenød og en brændende indvendig Hede — »jeg ligger som paa en Stegepande«, sagde han — men saa i Gaar kom, uagtet alle hans Smerter, det kære milde Ansigt igjen frem og vi bad Fadervor og bekjendte Troen, og han sagde: »nu skal dét være min Mad«, men saa hen ad Eftermiddagen blev han mere og mere daarlig, alligevel troede jeg, at Natten vilde gaa — — — — Md. K. (Sygeplejersken) og jeg sad paa hver Side af Sengen, men vi kunde intet udrette, og som Natten gik, blev Smerterne i Brystet og Ryggen stærkere, og han kunde ikke taale at røres ved, og Fødder og Hænder bleve kolde — henad halv 3 begyndte Brystet at gaa stærkt. Camilla havde bedt mig kalde paa sig, og baade hun og Henning kom op, men den elskedes Kamp blev ved til henad 5, saa fik endelig det stakkels forpinte Legeme Fred, og Sjælen kom Søndag Morgen op i de lyse Sale, som han var saa glad ved at høre om. Kun lidt kunde han sige, og det var vanskeligt at forstaa; men den ene Gang sagde han »er I her begge to«, og en anden Gang »oh, Du kære Moder!« og »I kære Venner!«, og saa sagde jeg: »skal jeg hilse Fader, Søster og Sødskendene«, og saa sagde han »Ja« — og som han havde lidt og stridt de lange 19 Uger, blev han ved til det sidste, taalmodig og stille! — — — Vi har saa meget at takke for, men mit Hjærte er saa uendelig tungt, jeg synes jeg har forsømt saa meget, og den Fred, jeg troede at skulle føle ved hans Bortgang, den har jeg endnu ikke rigtig faaet fat paa, men naar jeg kommer hjem til mine elskede, saa faar jeg den nok, naar jeg ellers er den værd, men nu er baade Sjæl og Legeme træt! — — — — — — — — — — — — — — — Ja, nu kan jeg ikke skrive mere — — — mon I kan finde ud af det, men undskyld mig, jeg er saa bedrøvet! Oh, hvor jeg længes efter Dig, nu tør jeg nok sige og tænke det, og saa skal vi blive hos hinanden — om Gud vil! — — — —

Som Carl havde ønsket det, saadan skete det, han blev ført hjem og begravet paa den nye Kirkegaard, hvor Fader og Moder nu ogsaa hviler. Dagen efter blev vor yngste »lille Søster« konfirmeret.

Der kom nu en Række rolige Aar, kun afbrudt af glædelige Familiebegivenheder, naar jeg undtager, at Faders ældste Broder, Præsten i Vemmetofte, den 28. Maj 1894 afgik ved Døden, som Følge af Lungebetændelse. Han havde taget sin Afsked i 1886 og var flyttet til Kjøbenhavn, hvor han i de første Aar fortsatte den Forfattervirksomhed, som han havde beskæftiget sig med paa Vemmetofte. Der foreligger foruden Vemmetofte-Klosters Historie, forskjellige historiske Arbejder, der vidner om grundige Studier og er skrevne i et smukt og flydende Sprog.

Den 28. Juni 1889 havde min Søster Johanne Bryllup med Dr. med. Niels Kjærgaard, der havde nedsat sig som praktiserede Læge i Kjøbenhavn. Den 16. Juni 1896 blev vor næstyngste Broder Poul, nuværende Kaptajn, den Gang Premierlieutenant i Aarhus, gift med Ellen Lohff, Datter af Kaptajn Lohff*) i Hobro. 15. Maj 1897 ægtede vor yngste Søster Katrine Ingenieur Thorvald Claudi Westh ved Hedeselskabet, der den Gang havde sine Kontorer i Aarhus, men som senere forflyttedes til Viborg, og samme Aar, d. 22. Oct., giftede vor yngste Broder Proprietær Arent Brasch (den Gang Ejer af Vang i Stenderup Sogn) sig med Sofie Jørgensen, Datter af Købmand I. Z. Jørgensen i Horsens. Der voxede Børnebørn op baade her og der, der oplivede Hjemmet paa Frederiksgade 78, hvor Bedsteforældre den Gang boede. Om Søndagene samledes vi ofte i det gamle Hjem, og naar jeg tænker paa Fader fra den Tid, ser jeg ham, somjeg saa tidt saa ham, staa ved det øverste af Trappen med sit smukke kærlige Smil og strække Hænderne ned imod os, naar vi i vor lille Vogn kom ind fra Aaby-Østergaard, hvor vi boede de første 1½ Aar efter vort Bryllup. Fader satte stor Pris paa min Mand, deres Anskuelser faldt sammen paa mange Punkter, og gjorde de det ikke, var han hensynsfuld nok til ikke at modsige Fader. Modsigelse var noget der ikke taaltes i gamle Hjem og særlig ikke i vort. Ved Bordet var der, som altid, naar vi Sødskende var samlede, meget livligt, men al vor Tale henvendtes til Fader og Moder, ja, særligt til Fader, hvem Moder tidligt havde lært os, at al Ærbødigheden tilkom, hvad der paa ingen Maade forringede vor store Kjærlighed og Beundring for hende, men det var snarere et kammeratligt Forhold, der bestod imellem Moder og os. Efter Bordet, naar Kaffen var drukken, blev Børnene gærne sendt hjem, og saa skulde Fader have sin Whist med sine to Svigersønner og med Paul, medens vi Kvinder i den tilstødende Dagligstue drøftede vore egne Anliggender, kun afbrudt en Gang imellem af en velkommen Oversidder.

Faders Helbred havde altid været svagt, men det regelmæssige Liv, han

*) Familien har senere antaget Familienavnet Tretow-Loof.

førte, og Moders utrættelige Omhu værnede ham imod Overlast; men da han tidlig i Foraaret 1900 fik en alvorlig Influenza, slog Kræfterne ikke til. Organismen var vel ogsaa opslidt, han gik den Gang i sit 88de Aar, men havde lige til det sidste været aandsfrisk og fulgt med i alt, hvad der foregik ude i Verden, blot han ikke behøvede at lukke Verden ind til sig. Vi morede os saa tidt over Fader, naar det ved Vintertide kunde hænde, at et voldsomt Snefald havde standset al Kommunikation og al Færdsel paa Gaderne, da var han altid bedst tilpas, saa frygtede han ikke at blive overrumplet i sin Fæstning. Da Sygdommen kom, blev det et langt og besværligt Sygeleje, og han vilde helst have Moder om sig bestandig. I de sidste Dage, da Bevidstheden omtrent var borte, kom vor kære Veninde Bodil Hellfach over fra København for at hjælpe os. Hun var fra først af kommen ind i Hjemmet som vor ældste Søsters gode Veninde og blev snart i hele Sødskendekredsen optagen som en af vore. Fader, der var saa utilbøjelig til at slutte sig til nogen fremmed, kom til at holde af hende, som var hun en af hans egne Døtre, kun at han overfor hende udviste en gammeldags chevaleresk Høflighed, som vi andre ikke var vant til. I Aarenes Løb blev hun os stadig mere kær, hun gjorde sig til et med os og delte vore Sorger og Glæder, og trængte vi til Hjælp, og hun kunde forlade sit store Arbejde, (hun har nu i 25 Aar været Plejemoder paa Kommunehospitalet i Kjøbenhavn)*) —, da kaldte vi aldrig forgæves.

Den 21. April 1900 løste Gud op for vor kære Fader. Hans svage Nervesystem, der havde gjort, at hvert Indtryk udefra følтes, ikke alene som en psykisk, men ogsaa som en fysisk Smerte, havde Livet igjennem lagt en tung Byrde paa ham, og han led endnu mere ved at se, at det lagde et Tryk paa hans Omgivelser. Paa sit sidste Sygeleje kom han ofte tilbage til en Drøm, han havde haft, og som han forklarede saaledes: »Jeg syntes, at jeg var i Himlen, og jeg var saa glad, og jeg udbredte Glæde omkring mig«, dette, at »udbrede Glæde omkring sig«, som han saa gjærne vilde, men ikke magtede, var øjensynlig for ham det bedste ved hele Drømmen.

Fader var jo paa gammeldags Maade Enehersker i sit Hjem og krævede af sine Børn den mest ubegrændsede Lydighed og Ærbødighed; med Hensyn til det sidste husker jeg navnlig et lille Træk, der var betegnende for ham. Naar han gik en Tur i Mørkningen med sine Drenge, og en af de smaa Fyrer i Glemsomhed løb om paa højre Side af Fader, skulde Spadserestokken nok med et lille Rap skyndsomst anbringe Synderen paa rette Plads. Medens vi var smaa, beskæftigede Fader sig mest med os, jo mindre vi var, jo dyrebarere var vi for ham, og hvor træt han end var, naar han kom op fra Kontoret, tog han os altid op paa sit Knæ, legede med os og sang for os.

*) Kort efter Manuskriptets Afslutning har Bodil H. trukken sig tilbage fra sit Arbejde paa Hospitalet og har senere sammen med min ældste Søster dannet deres eget hyggelige Hjem i Hellerup.

Jeg husker ham saa tydeligt, naar han løftede de smaa op mod den sorte Ørn, der knejsede paa den gammeldags Kakkelovn i Salen eller til den store hvide Gibsfigur, som forestillede Thalia, og som stod ovenpaa Sølvskabet, han fortalte dem da vidunderlige Historier, der fik dem til at spile Øjnene op — de to tarvelige Gibsfigurer kom i det hele taget til at spille en stor Rolle i den barnlige Fantasi. Fader glædede sig over de smaa's Frejdighed og Tillid, og jeg tror, at han led ved, at vi som store ofte blev ængstelige og ufri lige overfor ham, han kunde ikke forstaa de unges Krav, og hvor skulde han ogsaa det, han var selv bleven opdragen i en stræng Skole, og hans Sygdom gjorde, at han lukkede Døren til for den Verden, vi levede i, men var vi kommen i en eller anden vanskelig Situation, som gjorde, at vi tyede til ham, da var han altid retfærdig imod os, som han var det mod alle, Smaalighed var hans Natur fjærnt. Da vi blev ældre, lærte vi bedre at forstaa ham, og følte, hvor meget hans Hjærte altid længtes efter Kærlighed og Forstaaelse.

Det inderligste og kærligste Forhold forbandt Moder og ham gennem deres lange Ægteskab, de var uundværlige for hinanden, hun ikke mindre for ham, end han for hende, det var ikke tomme Ord, naar han skrev til hende, at hendes Kærlighed var det bedste af alt, der var tilbage for ham her paa Jorden. Moder var 17 Aar yngre end han, og i hendes Kjærlighed til Fader blandede der sig alle Dage saa megen Beundring, der maaske gjorde det lettere for hende at underordne sig hans Vilje. For os var Moder Sjælen og Hjærtet i Hjemmet. — Hvor lang end hendes Arbejdsdag var, og hvor ofte maatte hun ikke vaage med Fader i hans lange søvnløse Perioder, hvor hun maatte læse de gamle Salmer højt og tale med ham for at berolige ham — altid var hun rede til at spøge med os og høre paa vore ungdommelige Narrestreger, hun var vor Veninde og Kammerat og tillige den ømmeste, mest selvopofrende Moder, fra hende kom alt det lyse og glade ind i vort Liv, fra Fader det strænge, pligtopfyldende, uden hende var vi maaske altfor meget bleven opdragne under Lovens Trældom, og vi takker Gud for hendes sunde Sjæl og sunde Legeme. Som hun var maaske mange af den Tids Kvinder, for os, der lever i en hel anden Tid, hvor »Individerne kræver deres Ret«, staar hun som uopnaaelig i sin stille, fromme Uselviskhed. Uden Klage bar hun alt, hvad der mødte hende af Modgang og Møje i Livet, men hun havde vel heller ikke baaret det, som hun gjorde, om hun ikke daglig havde øst af den Kilde, hvorfra hun fik sin Styrke. Og saa havde hun tillige en Egenskab, der gjorde, at det daglige Livs Tryk ikke fik Bugt med hendes Naturs oprindelige Friskhed, hun lod sig saa let adsprede; hvor andre hverken saa eller hørte noget, kunde hendes humoristiske Sans altid faa et eller andet fornøjeligt ud af Livets allermest dagligdags Hændelser, blot hun om Lørdagen havde været ude at gøre sine Indkjøb, kom hun hjem, fyldt med smaa morsomme Oplevelser, som hun gengav saa morsomt, ofte med Bønder-

konernes jydske Dialekt, der fik Fader til at le hjerteligt, hvad der altid var en Triumf for Moder.

Efter Faders Død flyttede Moder fra Lejligheden paa Frederiksgade ned paa Kystvejen, hvor hun fik sin Bolig i umiddelbar Nærhed af os, og hvor jeg havde den store Lykke i de to Aar, det endnu forundtes os at beholde vor kære Moder iblandt os, at leve saa at sige daglig sammen med hende. Hun vedblev at leve sit Liv stille og ubemærket, som da Fader levede, naar vi gærne vilde have hende med til et eller andet, hvad enten det var en Aften i Theatret, eller naar vi havde nogle gode Venner samlede hos os, saa rystede hun paa Hovedet og plejede spøgende at sige: »nej, saa synes jeg ikke Fader, kan finde mig«. Hun havde en sjælden vaagen og lydhør Interesse for alt, hvad der rørte sig omkring hende, og læste meget, ofte læste jeg højt for hende, og bedre og mere interesseret Tilhører gaves der ikke.

I de to Aar Moder endnu levede, vandrede vi saa at sige fra Grav til Grav. Næppe 14 Dage efter Faders Død døde Camilla Plesner paa Langeslund. Hun var gjennem min Broders Ophold og Død paa Langeslund bleven os inderlig kær, som hun var bleven det for alle, der havde lært hendes ærlige, trofaste og elskelige Karakter at kende, hendes Død kom dog ikke uforudset, men paa Grund af en langvarig Kræftlidelse; atter 14 Dage efter kom det tunge og uventede Budskab om Karen Lohff's Død, den 21. Maj 1900. Hun var den af den yngre Slægt, der stod os nærmest, for mig var hun ligesaa kær som en Søster, og det dobbelte Slægtskab, som vi stod i til hinanden, gjennem min Broder Pouls Hustru, der var hendes ældste Datter, knyttede os i de senere Aar endnu mere sammen. Hun havde af og til skrantet i det forløbne Aar, uden at Lægerne kunde finde Grunden til hendes Sygdom. I Løbet af Vinteren havde hun hostet meget, en enkelt Gang spyttet Blod, man var derfor nærmest tilbøjelig til at tro, at det var en Brystlidelse. En Tid af Foraaret laa hun ovre i Kjøbenhavn og konsulerede min Svoger Dr. Kjærgaard, indtil hun efter hans Raad lod sig indlægge paa Kommunehospitalet for at blive undersøgt af en Specialist. Lægerne kom til det Resultat, at Sygdommen var en allerede stærkt udbredt Kræftlidelse, efter al Sandsynlighed haabløs, samme Nat, som hun om Dagen var bleven bragt paa Hospitalet og undersøgt, døde hun. Nattevagten, der kom ind henad Morgenstunden, fandt hende liggende i samme rolige Stilling og med foldede Hænder, som hun havde lagt sig, da hun om Natten havde været inde for at give hende noget at drikke. Det sidste min Søster, der den Gang var Plejemoder paa Hospitalet, hørte hende sige om Aftenen, da hun forlod hende, var: »Jeg gaar jo fra den ene kærlige Haand til den anden«, og saaledes gik hun over i den kærligste Favn, der tog hende hjem i den »belejlige Stund«.

Paa Fasankirkegaarden ved Kjøbenhavn ligger hun begravet og paa hendes Grav blev plantet Roser fra hendes egen kære Have omkring den

gamle Købmandsgaard i Hobro, der havde dannet Rammen om hendes Barndoms, Ungdoms og Ægteskabs mange lykkelige Aar. I August 1895 havde hun holdt Sølvbryllup, da var hun fuld af Sundhed og Glæde. Aaret efter i Juni 1896 var Smilet lidt mere vemodigt, hun skulde skilles fra sin Yndlingsdatter, der blev gift med min Broder, og i 1897, da den næstældste Datter Johanne blev gift med nuværende Borgmester H. C. Ørsted i Mariager, da var hun maaske lidt træt, men det var lykkelige Festdage — og hvor kunde der holdes Fest som i den gamle, graa Gaard — indtil tilsidst de alvorlige Tider kom med Sygdom og ikke mindst med aandelige Kampe. Hun efterlod et stod Savn, ikke alene iblandt sin nærmeste Slægt, men hos alle, som kendte hende som hun var, trofast, hjælpsom og kærlig som faa og altid rede til Hjælp for dem, der trængte til hendes Raad og Støtte. Det smukke gamle Hjem, som hun elskede saa højt og som hun havde forfinet og forskjønnet med alt, hvad god Smag og Rigdom kunde bringe, og som slet ikke kunde tænkes at existere uden hende, blev solgt kort efter hendes Død, og Familien flyttede en Tid til Kjøbenhavn.

Knap 3 Aar senere havde Kaptajn Lohff, der efter sin Hustrus Død havde antaget Familienavnet Tretow-Loof, den Sorg at miste sin ældste Søn Nikolaj-Edinger Brasch Lohff. Han var opkaldt efter sin Bedstefader paa mødrenes Side og var ansat som Ingenieur ved en Cementfabrik i Rumænien. I Efteraaret 1903, ligesom han havde planlagt en Hjemrejse, blev han angreben af Tyfus og døde efter faa Dages Sygdom, d. 12. Novbr. 1903, paa Hospitalet i Bukarest. Han var en elskværdig og velbegavet ung Mand, en udmærket Kammerat og passioneret Jæger, der foreligger nogle »Jagthistorier« fra hans Haand, samlede og udgivne efter hans Død af den yngre Broder, nuværende Kaptajn C. F. Tretow-Loof. De er skrevne i et ualmindeligt smukt og underholdende Sprog og indtagende paa Grund af Forfatterens Kærlighed til Naturen og Dyrelivet, som præger alle hans Skildringer.

Den 26. Febr. 1901 døde den sidste af Faders Brødre, Ove Malling Brasch i København. Han havde allerede i flere Aar lidt af en altfor tidlig udtalt Alderdomssvækkelse. Først begyndte Hænderne at blive svage, den dygtige Skolemands faste Haandskrift blev svag og rystende, tilsidst blev de saa svage, at han næppe kunde hjælpe sig selv ved Paaklædning og Afklædning, saa begyndte Gangen at blive vaklende, og Legemet bøjedes mere og mere, han maatte hjælpes med alt, maatte mades som et lille Barn, men alt bar han ydmygt og stille, klagede aldrig, tilsidst var det som hans Sjæl kun færdedes i Taagernes Land, hans Hukommelse kunde intet fastholde. En af de sidste Dage han levede var Pastor Krag fra Jakobskirken († 1912) oppe hos ham, da han saa den lidende Mand sagde han: »De trænger til at komme hjem, kære Collaborator Brasch«. Det Ord »hjem« vakte saa stærk en Uro hos ham, fra det Øjeblik var det, som han ikke kunde finde

Hvile noget Sted, en Dag forlangte han, at Pigen skulde hente en Vogn, han vilde af Sted, han vilde hjem, men da varede det heller ikke længe, før Gud gav sin ydmyge trætte Korsdrager den Hvile, han saa højlig trængte til.

Han var en ædel Mand og fordomsfri som kun faa, og vi unge i Slægten skylder ham meget — af gammel Vane siger jeg unge, den Tid er længst forbi, nu staar vi snart som de ældste i Slægten.

Han var ugift og levede sammen med sin Yndlingssøster fra Barndomsdagene, vor kære Tante Johanne, der ligeledes var ugift, og med hvilken Interesse og Kærlighed omfattede de ikke »Hans's Børn«. Der var altid Plads ved deres Bord i den lille Lejlighed i Larsleisstræde, hvor de boede i mange Aar. Kaarene var smaa, det ved jeg nu bagefter, men der var altid nok til os. Onkel, der havde været Overlærer ved Flensborg lærde Skole, var fordreven Slesviger og ernærede sig som Manuducteur, og det ligger ikke til Slægten at søge sig noget ved Protection. Sammen med sin Kollega fra Flensborg, Collaborator Rudolph Møller, oprettede han et Artiumskursus, som navnlig i Halvfjerserne og i Begyndelsen af Firserne talte et ikke ringe Antal Elever. I en længere Aarrække var han ogsaa Medlem af Examenskommissionen for Seminarierne, men Indtægterne var alligevel kun smaa. Tante gav sin Del til Husholdningen, men Præstebørn, véd vi nok, har sjælden Formue, og alt gik i det gamle Præstehjem i Lerup ud paa at sikre Sønnerne den bedste Undervisning og Uddannelse. Vi, som var unge den Gang, var ikke altid lige glade ved at tilbringe Søndag efter Søndag i de smaa Stuer paa 3die Sal i Larsleisstræde, hvor aldrig en Solstraale forvildede sig hen. Undertiden spadserede vi en Tur ud med Onkel, det var just heller ikke Moro, thi hvor holdt han af at drille disse unge, grønne Spirer, og mærkede han det bed, kunde han ubarmhjærtig fortsætte med at afskyde sine Vittigheds Pile imod os; men hvor lærte jeg at elske ham lidt efter lidt, da jeg forstod, at under alt det satiriske og docerende fandtes det varmeste, ja, det ædleste Hjærte. I de sidste Aar af hans Levetid var de i økonomisk Henseende blevet langt bedre stillet, idet de arvede en Del af Onkel Christian's Formue (Præsten paa Vemmetofte Kloster). De ydre Kaar har altid haft en Del at sige for denne gamle selvstændige Slægt, der altid har haft saa svært ved at modtage og altid har villet være de ydende.

Kort før Onkels Død indtraf to Dødsfald i Slægten: Faders Fætter, gamle Generalkonsul Pontoppidan i Hamborg († 22. Febr. 1901), »Hamborg Fætteren«, som ofte nævntes i Brødrenes Breve til hinanden, han var Ejer af Konstantinsborg her ved Aarhus, hvor han ofte opholdt sig længere Tid ad Gangen, og faa Dage før ham, var Søsteren, Enkefru Amalie Bendixen, der havde været gift med Konsul Bendixen i Thisted, død i Kjøbenhavn 17. Febr. 1901. De hørte jo til de »Rær Præstebørn«, for hvem Hjemmet i Lerup altid havde staaet aabent. Fader var nærmest knyttet til Provsten paa Ærø, Andreas Pontoppidan, han var paa Alder med Fader og gik en

Tid i Skole i Lerup, han døde d. 18. Jan. 1892 i Odense, hvor han levede efter at have trukken sig tilbage fra sin Præstegjærning. Disse Dødsfald berørte dog ikke os i nogen Maade, vi Børn kjendte kun lidt til den Gren af Slægten.

Endnu i 6 Aar overlevede Tante Johanne Broderen. I de Aar besøgte jeg hende regelmæssig Foraar og Efteraar, da Onkel døde var hun 81, svag af Legeme, men klog og aandsklar. Hun sad nu tilbage som den sidste af Slægten, den sidste hos hvem man endnu kunde øse alle disse gamle Historier om den gamle Slægt, som jeg aldrig kunde blive træt af at høre, den sidste, der sad inde med alle Slægtsminderne. Hun havde været, hvad hun selv spøgende kaldte sig »Familiens Kit«, den der mæglede og sammenholdt Slægten. Hun var ikke alene klog og kærlig, men myndig og viljestærk af Naturen, og dog var denne stærke Vilje aldrig i de mange Aar, i hvilke hun var sit Hjems og sine Brødres Tjenerinde, traadt frem i Forgrunden, men nøjedes med at være den Kraft, der virkede i det skjulte; hun var fra den Tid, hvor Kvinden ikke havde meget at sige, men maaske netop denne skjulte Kraft virkede mere end de Kræfter, der nutildags spredes over saa mange Fælter og undertiden kommer den Arbejdsplads, der er os anvist her i Livet, mindst tilgode. Hvorom alting er, det Liv, hun havde ført, havde hverken gjort hende bornert eller snæverhjertet; hun fulgte med den Tid, hun levede i, og hun gav med rund Haand, om end Forstanden altid bestemte hendes Handlinger. Da hun kun havde lidt at raade over, forstod hun udmærket at styre sine Pengesager; hun havde som alle de Sødskende ingen Fordringer til Livets Luxus eller Bekvemmelighed, derfor blev der altid noget tilovers til andre; men Tilværelsen blev lysere for hende, da hun fik noget mere at raade og bestemme over og i højere Grad kunde følge sit Hjertes Trang til at hjælpe og glæde, hvor hun syntes det trængtes til.

Mine hyppige Besøg hos hende i disse Aar efter Onkels Død var os begge til stor Glæde. Det kærlige i hendes Natur kom mere og mere frem i disse Aar, om end det gamle stærke og myndige Blik kunde skyde op, naar hun talte om »vi Brasch'er«, thi hun elskede sin Slægt og beundrede dens Nøjsomhed, ubestikkelige Hæderlighed og Viljestyrke, *den* hun selv besad i saa høj Grad, og som ikke svandt, før Livet svandt. — Den sidste Dag hun levede, havde hun forlangt at skrive sit Navn *selv* paa sin Leveattest, for at Pengene kunde blive udbetalt; da hendes Læge spurgte, om han ikke skulde skrive Navnet for hende, sagde hun paa sin gamle bestemte Maade: »Nej, Doktor, naar en Brasch siger han vil, saa vil han — De véd nok, vi har en stærk Vilje!«. — Det var den 4de April 1907, at hun døde. Paa Fasankirkegaarden ligger hun begravet ved Siden af den Broder, hun elskede saa højt ligefra Barneaarene. Naar jeg staar ved deres Gravsted, maa jeg ofte tænke paa nogle Linier i et af Brevene fra Broderen til Søsteren: »Vi to behøver ikke at love at ville se hinanden lige kærligt i Øjet ved

Aarenes Slutning som ved deres Begyndelse — vær vis paa, at Du altid vil være mig ligesaa kær, som da vi som smaa laa sammen i Krybben*) i det lille Kammer i Lerup«. — Og det var ikke tomme Ord, da Pastor Krag ved Onkels Begravelse ytrede, at sjældent saa man hernede noget saa smukt paa Jorden som dette Sødskendeforhold, men jeg tænker, at her ligesom i alle Livets praktiske Forhold, var det Tante, der var den klogeste — hun havde jo heller ikke for intet levet hele sit Liv sammen med sin Slægt uden at lære at kende, hvorledes disse hudløse Naturer skulde behandles, hvis Kanter lettest kom frem, hvor de mødte den største Kærlighed og Overbærenhed. Hvor ofte hørte jeg hende ikke spøgende sige: »vel er jeg et Fruentimmer, men jeg er ligesaa klog som et Menneske«; men vi, der kendte Onkel, kunde ogsaa godt være enige med hende, naar hun sagde: »min kære Broder har menneskelige Svagheder, men ingen Fejl.«

Hvor mange af hendes træffende Yttringer om Mennesker og Forhold lever ikke i vor Erindring, nu hun selv forlængst har lukket sine Øjne. — Hun havde en egen djærv og ejendommelig Maade at udtrykke sig paa, og ejendommelig var hun vel ogsaa i det Ydre med de stort skaarne Træk og de smaa opmærksomme Øjne, der syntes at vide Besked om alt, hvad hun ogsaa gjorde, som alle de, der aldrig selv gaar ud og søger Mennesker, men til hvem netop derfor andre kommer med deres Sjæls Hemmeligheder.

Nu er disse Optegnelser snart endte, vi mangler kun at følge med vor kære Moder i hendes sidste Levedage her paa Jorden. Var denne Bog ikke skreven udelukkende for den nærmeste Slægt, maatte jeg maaske gøre en Undskyldning, fordi jeg dvæler længere ved hendes Minde end ved nogen andens, men da jeg betragter denne Bog som Børnenes Bog, behøves det ikke, thi jeg vil saa gjerne have, at de her skal gjenfinde lidt af Bedstemoders elskelige Billede, saaledes som de ældste af dem kan huske det fra deres første Barndomsdage.

Jeg maa begynde med den sidste Jul, Mor levede, den Jul, der fyldte Mor med saa megen Glæde, fordi hun fik Lov til at fejre den, saaledes som hun helst vilde det i sit eget lille Hjem med sine Børn omkring sig. Aaret i Forvejen havde vi faaet hende ind til os — vi troede, det var bedst for hende, men hun følte sig ikke rigtig hjemme. Livet skulde helst fortsættes aldeles, som da Fader endnu levede. Hvor Moder havde travlt til den Jul; naar jeg kom ind til hende om Aftenen, sad hun altid lige under Hængelampen i »Fars Stue« med Sytøjet lige op til de svage Øjne og syede saa flittigt, Faders Billede i den lille Mahognyramme stod altid foran hende, det fulgte hende altid. Aa, den Velkomst, man saa fik, naar hun saa, hvem det var — intet i Verden kan lignes derved — maatte vi en Gang møde det Blik igen, hvor det »Velkommen« aldrig skal vendes til Afsked.

---

*) en Barneseng med høje Sider.

Det var altsaa Julen 1901. — Christian var som sædvalig hendes Julegæst — og kærere Julegæst kunde Moder ikke have. Moder naaede ikke, medens hun levede, at lære hans fremtidige Hustru at kende. Kort efter Moders Død i Februar 1902 forlovede han sig med Eleonora Lauritzen*), Datter af Tømmerhandler Jørgen Lauritzen i Ribe, men den Gang var min Broder altsaa endnu Ungkarl og tilbragte som altid Ferierne i det gamle Hjem. Frederik, Børnene og jeg skulde fejre Juleaften inde hos Moder, som den altid var bleven fejret i Faders Tid. Efter Bordet kom vi som sædvanlig ind i »Faders Stue«, hvor Lysene var tændte, og det lille Juletræ stod midt paa den hvide Dug med alle Børnenes Billeder omkring og Gaverne sirligt ordnede rundt om paa Bordet. Den Jul gav hun os det smukke Billede af den »bedende Frelser« med et lille Kort stukket ind ved Rammen, hvorpaa hun havde skrevet: »Tag ikke blot Billedet, men den levende Frelser med hjem, og bliver han Hjemmets bedste Eje, saa faar vi alt med ham og ved ham, trods al vor Skrøbelighed — bedre kan jeg ikke ønske eder.

Eders Moder«.

Hvor hver Gave fra Moders Haand var valgt med Kærlighed og Omhu og hvor mange Skridt gik hun ikke for at finde det, der passede bedst for hver enkelt.

Fra den Jul staar undsletteligt i min Erindring en Dag, da vi alle baade

---

*) Moderen Frederikke Sofie Lauritzen, født Pontoppidan, nedstammer i lige Linie fra Stiftsprovst Ludvig Pontoppidan (f. 1648 † 1706) i Aarhus; hans Datter Sara Ludvigsdatter blev gift med Jørgen Jørgensen Hatting, Præst i Hatting; en anden Datter Anna Kristine med Hans Toxværd, Hospitalspræst i Aarhus: deres Datter, den tidligere omtalte Ellen Hansdatter Toxværd, lærer sandsynligvis i Hatting Præstegaard sit Næstsødskendebarn at kende, Hans Henriksen Hatting, der er Hjælpepræst hos sin Farbroder og bliver hans Efterfølger i Embedet ved dennes Død 1738. — 1730 bliver de gifte, men Aaret efter dør Ellen Hansdatter efter Fødslen af en Datter, der blev døbt paa Moderens Begravelsesdag og faar Navnet Susanne (se Noten Side 19 og 20).

I Hatting Kirkebog staar indført: 16. Juli 1740 blev min allerkjæreste, elskelige Kone Ellen Hansdatter begravet ved Hatting Kirke. — Hendes Levetid var 36 Aar 7 Maaneder 2 Dage. — Al Naadens Gud og al Barmhjertigheds fromme Fader, som samlede os tilhobe og paa saa kjærligt og fornøjeligt Ægteskab snart igjen gjorde Ende, at det naaede kun 1 Aar og 2 Dage, hand trøste mig bedrøvede Efterladte og for Christi Skyld samle os begge igjen tilhobe.

Omtrent et Aar senere giftede Hans Henriksen Hatting sig med Anneke Kathrine Steenstrup, der som omtalt blev Moder til Henrica Hatting, gift med Christen Wendelboe Brasch.

Ogsaa ved Forbindelser i tidligere Slægtled var Hattingerne og Pontoppidan'erne besvogrede, idet ovenfor anførte Hans Henriksen Hattings Bedstefader — den ældre Jørgen Jørgensen Hatting, var gift med Ellen Henriksdatter Krabbe, Datter af Magister Henrik Pontoppidan, Sognepræst og Provst i Vejle (f. 1608 † 1671) og Hustru Anna Krabbe. Ellen Henriksdatters Broder var Stiftsprovst Ludvig Pontoppidan i Aarhus, Fader til de ovenfor omtalte Døtre, Sara og Anna Kirstine.

smaa og store var samlet hos hende, og Bedstemoder legede med Børnene inde i »Faders Stue«, hun var Hønemor, der forsvarede sine Kyllinger mod Hexen, der sad under Bordet; det er kun en Erindring blandt de mange, men de fleste samler sig dog henimod de Dage, da hun blev syg, og tydeligst staar for mig vor sidste Vandring op til Faders Grav den 17. Januar; hun gik saa let og hurtigt foran mig op ad Bakken, at jeg raabte: »man skulde tro, Du var den unge og jeg den gamle«, og hun vendte sig om og sagde: »det er fordi jeg længes!« Og da vi kom op til Graven, strøg hun med sin Haand Sneen bort fra Buxombladene og sagde igjen: »ja jeg længes!« Jeg husker ogsaa, at da vi kom forbi Kapellet og saa saa mange blomstersmykkede Kister derinde, gik vi derind, hvad vi aldrig før har gjort og fandt, at der stod Navnet »Kristofine Nyholm« paa en af Kisterne (det var Navnet paa en gammel Frøken, der ofte kom hos Procurator Winges), og Moder lagde sin kærlige Haand paa Kisten og sagde: »Hende har Vorherre sikkert taget godt imod — hun var en kærlig og trofast Sjæl!« — Godt at jeg ikke den Gang anede, at om næppe 14 Dage skulde Moders Kiste staa paa samme Sted, og »det brændende Hjærte«, som jeg ofte baade i Spøg og Alvor kaldte det, have ophørt at banke.

Om Aftenen — det var Lørdag Aften — var hun som sædvanlig inde hos os. Den Aften læste jeg 1ste Del af Christian Winthers Levnedsbeskrivelse ud — den hun var saa interesseret i; aldrig gaves der mere interesseret Tilhører end Moder, naar hun sad ivrig lyttende ligeoverfor mig. — Næste Dag — Søndag — var vi inde hos hende til Middag — den Dag var hun lidt stille og træt. Medens de andre spillede deres L'hombre, sad Moder og læste højt for mig i en Bog af Morten Larsen, som hun lige havde kjøbt, og som hun var meget opfyldt af. Moder læste altid paa en stille ejendommelig Maade, der ligesom syntes at fæste hvert eneste Ord. Om Mandagen sad jeg inde hos hende, medens hun ordnede Sølvtøjet fra Dagen i Forvejen, da var det, at hun talte om hver enkelt af Sødskendene paa en Maade, der slog mig; det var, som om hun paa en Gang havde sluppen alle sine Bekymringer for dem og lagt dem helt over i Guds Varetægt. Den næste Dag, den 20. Januar, blev Moder pludselig og meget hæftigt syg; da jeg kom ind til hende om Eftermiddagen, laa hun og rystede af Feber med stærke Smerter i Hovedet og alle Lemmer. Hendes Læge Professor Tage Hansen erklærede det for Influenza, men mente, at der intet var i Vejen hverken med Lunger, Nyrer eller Mave. Moder klagede sig nemlig over stærke Smerter i den ene Side. Lørdag Nat var hun særlig daarlig og af og til uklar; vi sendte Bud tidlig om Morgenen efter Doktoren, da han kom, erklærede han det for Lungebetændelse, og at det var bedst at skrive efter de andre Sødskende. Da vidste vi, hvad det betød, og Moder vidste det ogsaa, men Døden skræmmede ikke mere, det var mod Aftenstide, og det var Fred hun trængte til og længtes efter og hilste med Tak. Fra det Øje-

blik af vilde hun saa nødig have noget, som hun vidste, vi gav hende for at holde Kræfterne oppe. Hun, der ellers var saa medgørlig, kunde lukke Munden fast til, naar vi vilde give hende en Theskefuld Champagne eller Suppe. Hun laa mest stille hen med lukkede Øjne, men man kunde se paa Ansigtets vekslende Udtryk, at Tankerne arbejdede, eller at Billeder af forskellig Art gled forbi hendes indre Øje.

Mandag Formiddag kunde hun dog endnu med kraftig Stemme raabe ud til Pigen i Spisestuen om at lave en god Kop Kaffe til vor yngste Søster Katrine. Hun var hendes Øjesten og sad den Formiddag ved hendes Seng med hendes Haand i sin. Da Moder saa hun græd, spurgte hun, hvorfor hun græd. »Jeg er saa bedrøvet, fordi Moder er syg«. — »Jeg er slet ikke bedrøvet!« og lidt efter: »Jeg være vil, oh Jesu mild, hvor Du mig helst vil have«, og Moders Øjne hang ved det lille Kors over hendes Seng; men pludselig slog hun ud med Haanden paa sin gamle, lidt utaalmodige Maade: »Har jeg nu ogsaa fat paa min Frelser!« »Ja Mor, det har Du«. »Nej, nej, ikke rose, husk paa det en Gang, jeg vil ikke roses!« »Nej, men vi vil takke for vores Moder!« »Ja, tak, tak!« Og det sidste sammenhængende, Katrine hørte var: »Herre, det er mod Aften og Dagen hælder!« Dette var Mandag Formiddag, og Onsdag Formiddag den 29. Januar 1902 hørte det stærke, varme Hjerte op at slaa. Det var som der i Dødsøjeblikket gik et forklaret Skær over Moders Ansigt. Bodil Hellfach saa det, og jeg saa det; det var som om Aanden, der brød det trange Fangebur, gav det legemlige et Udtryk — »som løftet det sig opad med higende Kræfter, som vilde det efter«. Jeg glemmer det aldrig og var lykkelig, at Bodil saa det samme som jeg.

Jeg er nu færdig med at fortælle om Moder; men medens jeg skriver, hører jeg hendes stille Røst: »ikke rose — ikke rose — nej, Fader maa I rose!«; og derfor skal det siges her, at uden Fader var Moder aldrig bleven den, hun blev — gjennem Kærligheden til ham blev hun lukket ind i Livets strænge Skole, hvor hun tog mod Livet, som det blev hende budt, uden at sammenligne sin Lod med andres, hvor hun udfyldte den Plads, Gud havde givet hende; hvor intet blev »nedtraadt paa hendes stille Gang« — og intet gik tilspilde mellem hendes nøjsomme og flittige Hænder. Nutidens Kvinder og Mødre vil sikkert synes, at hun holdt for lidt paa sin egen Ret, var alt for meget Hjemmets Tjenerinde. Jeg ved kun, at faa Mødre er bleven elsket og beundret af sine Børn som hun.

Slutning.

Jeg har nu forsøgt om end ufuldkomment at give et Billede af de Generationer, der er gaaet bort — om de endnu levende skriver jeg kun lidt — de arbejder og kæmper hver for sig, og deres Liv er endnu ikke formet til det, det maaske en Gang vil blive; men jeg tror, det vil være af nogen Betydning, særlig for de unge, at kende lidt til den Slægt, fra hvilken de er udgaaet. Mange af dem vilde sikkert have hævet sig langt over det almindelige, havde de ikke haft en medfødt Kærlighed til fra Livets stille Krog at nøjes med kun at være iagttagende Tilskuere. Nøjsomhed og Gudsfrygt har været Hovedpillerne i deres Karakter, saa vi tør tro, at deres Sjæle har fundet Hvile i det Kærligheds Dyb, der skjuler Synders Mangfoldighed. Alle har de sikkert bedt for det Barn eller den Børneflok, de har sendt ud i Verden, at de, som Moder plejede at sige, ikke alene maatte komme godt frem i Verden, men ogsaa frelst igjennem Verden. Derfor tror jeg ikke, at jeg kan ende med noget bedre end at gøre Pastor Højer Møllers Slutningsord i »Den gamle Præstegaard« til mine, idet jeg siger:

Gud, lad dem ingen af os savne!

STAMTAVLE

OVER

SLÆGTEN BRASCH

TILFØJET MANUSKRIPTET

I AARET 1916

STAMTAVLE OVER SLÆGTEN BRASCH.

Otto Jensen Hosleff eller Grønbech,
f. c. 1640, Provst i Grønbech og Svostrup 1665 (Viborg Amt), † 1723,
gift med Johanne Nielsdatter Lind.

|

Christen Ottesen Brasch,
f. i Grønbech Præstegaard c. 1680, Præst paa Holmsland (Ribe Stift) 1707,
† paa Holmsland $^{24}/_{6}$ 1732,
gift med Elisabeth Augsborg ell. Husborg.

|

Mogens Christensen Wendelboe Brasch,
f. $^{18}/_{9}$ 1712, Præst i Lime 1737, † i Lime Præstegaard $^{29}/_{9}$ 1743,
gift med Marie Sofie Stauning 1739.

|

Christen Wendelboe Brasch,
f. $^{15}/_{11}$ 1742, Præst i Lerup og Tranum 1771, i Hillerslev 1783, † Hillerslev $^{16}/_{1}$ 1818,
gift $^{20}/_{7}$ 1771 med Henrica Hatting, f. 1750, † i Hillerslev $^{15}/_{3}$ 1816.

|

Hans Adam Frederik Brasch,
f. i Lerup $^{29}/_{3}$ 1782, Kapellan ved Budolphi Kirke i Aalborg $^{17}/_{11}$ 1809,
Præst i Lerup og Tranum $^{1}/_{8}$ 1817, † $^{28}/_{12}$ 1847,
gift $^{5}/_{5}$ 1810 med Karen Glahn, f. $^{5}/_{6}$ 1783, † i Hobro $^{3}/_{3}$ 1867.

DECENDENTER

AF

H. A. F. BRASCH OG HUSTRU KAREN GLAHN.

A. Christian Henrik Brasch, f. i Aalborg $^{4}/_{8}$ 1811, Præst til Vemmetofte 1847—1886, R. af D., Forfatter, † i Kjøbenhavn $^{28}/_{5}$ 1894, gift $^{17}/_{10}$ 1848 med Frederikke Vilhelmine Louise Paap, f. 1814, † i Vemmetofte $^{5}/_{4}$ 1852.

B. Hans Jørgen Høegh Brasch, f. i Aalborg $^{11}/_{12}$ 1812, exam. jur., Secretair ved Brandforsikringen »Jylland«, Godsforvalter, gift i Skovby Kirke ved Aarhus $^{6}/_{5}$ 1853 med Anna Ostenfeld, f. $^{30}/_{9}$ 1829, † i Aarhus $^{29}/_{1}$ 1902, Datter af Proprietær Hans Ostenfeld til Kristinedal (Skovbye Sogn) og Hustru Ane Magdalene, f. Winther.

a. Karen Brasch, f. i Aarhus $^{15}/_{2}$ 1854, Plejemoder paa Kommunehospitalet i Kjøbenhavn fra 1887—1912.

b. Hans Adam Frederik Brasch, f. i Aarhus $^{29}/_{10}$ 1855, stud. polyt., † i Mentona $^{3}/_{12}$ 1877.

c. Anna Magdalene Brasch, f. i Aarhus $^{16}/_{9}$ 1857, gift i Aarhus $^{11}/_{5}$ 1888 med Grosserer, Directeur Frederik Danus Matzen, R. af D., f. paa Petersminde ved Odder $^{10}/_{3}$ 1848.

1. Hans Jørgen Nikolaj Matzen, f. $^{25}/_{5}$ 1889 paa Aaby-Østergaard ved Aarhus, Lieutenant, Ejer af Ørstedgaard paa Sjælland, gift $^{28}/_{10}$ 1915 med Ellen Andersen, f. $^{1}/_{4}$ 1896, Datter af Proprietair Andersen, Sejersgaard, Bornholm, fhv. Dir. for Kaolinværket ved Rønne.
2. Inger Angelique Matzen, f. i Aarhus $^{14}/_{10}$ 1892, gift $^{11}/_{2}$ 1916 med cand. polyt., Dr. Johannes Adolf Wilcken, Professor ved Universitetet i Buenos-Aires, f. i Aarhus $^{16}/_{5}$ 1881.

d. Johanne Bolette Brasch, f. i Aarhus $^{6}/_{8}$ 1859, gift med Dr. med. Niels Kjærgaard, prakt. Læge i Kjøbenhavn, f. $^{10}/_{8}$ 1860.

1. Gerda Ingeborg, f. $^{10}/_{10}$ 1890 i Kjb., † $^{5}/_{7}$ 1891.

2. Hans Peter Brasch Kjærgaard, stud. med., f. i Kjb. $^{20}/_{12}$ 1892.
3. Anna Kjærgaard, f. i Kjb, $^{18}/_{11}$ 1895, † $^{11}/_{7}$ 1896.
4. Eva Kjærgaard, f. i Kjb. $^{31}/_{8}$ 1900.

e. Christian Henrik Brasch, f. i Aarhus $^{25}/_{12}$ 1860, † i Esbjerg $^{30}/_{6}$ 1914, exam. jur., Sagfører og Overligningscommissair i Esbjerg, gift $^{11}/_{7}$ 1902 med Anna Eleonora Lauritzen, f. i Ribe $^{1}/_{8}$ 1864, Datter af Tømmerhandler Jørgen Lauritzen i Ribe.
1. Carl Christian Henrik Brasch, f. i Esbjerg $^{14}/_{8}$ 1903.

f. Carl Frederik Brasch, f. i Aarhus $^{8}/_{10}$ 1862, Landmand, Forvalter paa Langeslund, † paa Langeslund $^{28}/_{9}$ 1888.

g. Poul Wendelboe Brasch, f. i Aarhus $^{23}/_{8}$ 1864, Student 1882, Kaptajn i Fodfolket, R. af D., gift i Hobro $^{16}/_{6}$ 1896 med Ellen Rasmine Marie Lohff (Tretow-Loof) (se nedenfor).
1. Hans Jørgen Lohff Brasch, f. i Aarhus $^{25}/_{3}$ 1897.
2. Erik Ferdinand Lohff Brasch, f. i Aarhus $^{16}/_{5}$ 1899.
3. Ove Malling Brasch, f. i Aarhus $^{22}/_{7}$ 1903.

h. Arent Henrik Brasch, f. i Aarhus $^{25}/_{4}$ 1869, Lieutenant, Landbrugscandidat, tidligere Ejer af Vang (Stenderup Sogn), senere af Nævlingegaard ved Roskilde, gift i Horsens $^{22}/_{10}$ 1897 med Sofie Jørgensen, f. $^{19}/_{1}$ 1878, Datter af Kjøbmand I. Z. Jørgensen i Horsens.
1. Anna Frederikke Brasch, f. paa Vang $^{26}/_{7}$ 1898.
2. Gunnar Brasch, f. paa Vang $^{21}/_{12}$ 1899.
3. Karen Brasch, f. paa Vang $^{28}/_{2}$ 1901.
4. Aage Braseh, f. paa Vang $^{9}/_{5}$ 1905.

i. Katrine Marie Brasch, f. i Aarhus $^{20}/_{10}$ 1872, gift i Aarhns $^{15}/_{5}$ 1897 med Landbrugscandidat, Ingenieur ved Hedeselskabet Thorvald Claudi Westh, f. $^{1}/_{2}$ 1868 paa St. Hallegaard paa Bornholm.
1. Anna Claudi Westh, f. i Aarhus $^{2}/_{3}$ 1898.
2. Thorkil Claudi Westh, f. i Aarhus $^{12}/_{5}$ 1899.
3. Bodil Claudi Westh, f. i Aarhus $^{7}/_{8}$ 1901.
4. Else Claudi Westh, f. i Aarhus $^{11}/_{6}$ 1903.
5. Helge Claudi Westh, f. i Aarhus $^{25}/_{11}$ 1904.
6. Gertrud Claudi Westh, f. i Viborg $^{5}/_{8}$ 1908.

C. Henriette Hatting Brasch, f. i Aalborg $^{21}/_{5}$ 1815, † i Aalborg $^{31}/_{12}$ 1897, gift i Lerup $^{21}/_{9}$ 1832 med Arent Plesner, f. i Horne Præstegaard i Vendsyssel $^{5}/_{11}$ 1797, Justitsraad, Ejer af Langeslund, † i Aalborg $^{31}/_{1}$ 1875.

a. Henning Christoffer Plesner, f. paa Langeslund $^{25}/_{6}$ 1883, Justitsraad, Ejer af Langeslund, † $^{2}/_{3}$ 1915, gift $^{29}/_{6}$ 1866 med Camilla Welding, f. i Kjb. $^{19}/_{10}$ 1848, † paa Langeslund $^{8}/_{5}$ 1900.
1. Johanne Marie Plesner, f. paa Langeslund $^{3}/_{7}$ 1867.
2. Arent Plesner, f. paa Langeslund $^{7}/_{7}$ 1869, Ejer af Krejerupgaard pr. Ballerup, Sjælland, gift $^{7}/_{7}$ 1897 med Betty Holm, f, $^{2}/_{3}$ 1871.

I. Henning Christoffer Plesner, f. $^{15}/_{9}$ 1898.
II. Augusta Plesner, f. $^{4}/_{11}$ 1900.
III. Poul Plesner, f. $^{28}/_{5}$ 1906.

3. Hans Severin Steenstrup Plesner, f. paa Langeslund $^{18}/_{4}$ 1871, Ejer af Langeslund, gift $^{27}/_{10}$ 1899 med Adamine Gjørup, f. $^{11}/_{11}$ 1879.
I. Arent Plesner, f. $^{5}/_{2}$ 1901.
II. Karen Plesner, f. $^{11}/_{3}$ 1904.
III. Carl Johan Plesner, f. $^{30}/_{1}$ 1906.
IV. Ingeborg Plesner, f. $^{17}/_{10}$ 1913.

4. Johan Plesner, f. paa Langeslund $^{12}/_{8}$ 1874, Ejer af Toftegaard ved Aabybro, gift $^{12}/_{8}$ 1896 med Anna Gjørup, f. $^{5}/_{5}$ 1877.
I. Henning Thomas Plesner, f. $^{17}/_{5}$ 1897.
II. Ada Plesner, f. $^{5}/_{8}$ 1898.
III. Hans Severin Steenstrup Plesner, f. $^{17}/_{5}$ 1906.

5. Henriette Plesner, f. paa Langeslund $^{6}/_{2}$ 1876, gift $^{8}/_{9}$ 1896 med Hans Hansen, f. $^{10}/_{11}$ 1868, Ejer af Solevadgaard paa Fyen.
I. Johan Christoffer Plesner Hansen, f. $^{10}/_{11}$ 1897.
II. Henning Plesner Hansen, f. $^{16}/_{12}$ 1898.
III. Camilla Plesner Hansen, f. $^{18}/_{2}$ 1900.
IV. Ejnar Plesner Hansen, f. $^{12}/_{5}$ 1902.
V. Knud Plesner Hansen, f. $^{15}/_{6}$ 1903.
VI. Hans Plesner Hansen, f. $^{28}/_{8}$ 1904.
VII. Kirstine Plesner Hansen, f. $^{3}/_{12}$ 1905.
VIII. Ingeborg Plesner Hansen, f. $^{6}/_{11}$ 1907.
IX. Peter Plesner Hansen, f. $^{9}/_{5}$ 1909.
X. Svend Peter Plesner Hansen, f. $^{7}/_{4}$ 1911.
XI. Marie Plesner Hansen, f. $^{3}/_{7}$ 1912.
XII. Henriette Plesner Hansen, f. $^{4}/_{4}$ 1913.
XIII. Karen Plesner Hansen, f. $^{5}/_{11}$ 1915.

6. Ingeborg Plesner, f. paa Langeslund $^{2}/_{5}$ 1877, gift $^{5}/_{4}$ 1898 med Carl Gustav Holm, f. $^{7}/_{4}$ 1871, Landbrugscandidat, Bogholder, boende i Ballerup.
I. Johan Frederik Vilhelm Holm, f. $^{17}/_{2}$ 1899.
II. Edith Holm, f. $^{17}/_{6}$ 1901.
III. Marie Holm, f. $^{28}/_{1}$ 1904.

b. Karen Plesner, f. paa Langeslund $^{17}/_{6}$ 1835, † paa Gl. Buurholt (Brønderslev) $^{18}/_{2}$ 1891, gift $^{6}/_{7}$ 1859 med Jacob Kjellerup Winde, Landvæsenskommissair og Ejer af Gl. Buurholt, f. paa Gl. Buurholt $^{17}/_{12}$ 1831, † i Kjb. $^{10}/_{6}$ 1915.

1. Anna Henriette Winde, f. paa Gl. Buurholt $^{4}/_{5}$ 1860, gift $^{18}/_{9}$ 1885 med Knud Chr. Ludvigsen, f. $^{22}/_{4}$ 1859 i Kjøbenhavn, tidligere Ejer af Stenisgaard (Jylland), nu bosiddende i Kjøbenhavn.

I. Karen Sofie Ludvigsen, f. paa Stenisgaard $^{28}/_{6}$ 1886, gift $^{5}/_{11}$ 1914 med Kunstmaler Albert Emil August Schleppegrell Naur, f. i Kjb. $^{18}/_{10}$ 1889.

II. Anna Henriette Winde Ludvigsen, f. paa Stenisgaard $^{17}/_{6}$ 1888, Skolerytterske.

III. Bertel Reinholdt Ludvigsen, f. paa Stenisgaard $^{10}/_{1}$ 1890, † $^{18}/_{8}$ 1895.

IV. Jørgen Winde Ludvigsen, Kornet, f. paa Stenisgaard $^{2}/_{5}$ 1896.

D. Nikolaj Edinger Balle Brasch, f. i Aalborg $^{15}/_{3}$ 1817, Landsthingsmand, svensk-norsk Vicekonsul, R. af D. og Vasaordenen, Købmand, Brænderiejer og Teglværksejer i Hobro, † i Hobro $^{29}/_{1}$ 1884, gift $^{2}/_{8}$ 1845 med Rasmine Jansen, f. i Hobro $^{15}/_{11}$ 1825, Datter af Byfoged Jansen i Hobro, † i Hobro $^{1}/_{8}$ 1853.

a. Victor Sigismund Brasch, f. i Hobro $^{8}/_{12}$ 1846, † i Hobro $^{21}/_{8}$ 1849.

b. Karen Henriette Brasch, f. i Hobro $^{10}/_{2}$ 1848, † i Kjøbenhavn $^{21}/_{5}$ 1900, gift i Hobro $^{31}/_{7}$ 1870 med Kaptajn i Fodfolket Frederik Ferdinand Lohff, (Familien har senere antaget Navnet Tretow-Loof), f. paa Høgholm ved Grenaa $^{13}/_{3}$ 1845, i 1884 Chef for Firmaet N. E. Brasch i Hobro, Teglværksejer, R. af D., † i Hobro $^{20}/_{1}$ 1913.

1. Ellen Rasmine Marie Lohff (Tretow-Loof) f. i Kjøbenhavn $^{18}/_{9}$ 1871, gift i Hobro $^{16}/_{6}$ 1896 med Kaptajn i Fodfolket P. V. Brasch (se ovenfor).
2. Johanne Henriette Sofie Lohff (Tretow-Loof), f. i Aarhus $^{24}/_{12}$ 1872, gift i Hobro $^{26}/_{6}$ 1897 med cand. jur. H. C. Ørsted, Borgmester i Mariager, f. i Vejle $^{26}/_{10}$ 1863.
   I. Nina Karen Vibeke Ørsted, f. $^{8}/_{5}$ 1904.
   II. Antoinette Sofie Johanne Ørsted, f. i Vejle $^{14}/_{1}$ 1909, † $^{21}/_{3}$ 1911.
3. Nikolaj Edinger Brasch Tretow-Loof, f. i Aarhus $^{2}/_{5}$ 1874, Ingenieur i Rumænien, Forfatter, † $^{12}/_{11}$ 1903 i Bukarest.
4. Carl Ferdinand Tretow-Loof, f. i Aarhus $^{1}/_{5}$ 1876, Kaptajn ved Fodfolket, gift $^{16}/_{7}$ 1912 med Anna Margrethe Levinsen, Datter af Oberstlieutenant, Kontorchef i Krigsministeriet A. Levinsen.
   I. Henning Nikolaj Tretow-Loof, f. i Kjb. $^{28}/_{2}$ 1914.
5. Anna Magdalene Tretow-Loof, f. i Aarhus $^{13}/_{5}$ 1880, gift med Vilhelm Omer, Maskinist, bosiddende paa St. Thomas.
6. Karen Henriette Marie Tretow-Loof, f. i Hobro $^{14}/_{4}$ 1887, gift $^{29}/_{8}$ 1908 med prakt. Læge i Hobro Vilhelm Mathiassen, f. i Horsens $^{4}/_{7}$ 1876.
   I. Jens Gunnar Mathiassen, f. i Hobro $^{28}/_{8}$ 1909.
   II. Karen Annelise Loof Mathiassen, f. i Hobro $^{13}/_{8}$ 1912.
   III. Thorkil Frederik Loof Mathiassen, f. i Hobro $^{10}/_{10}$ 1913.

c. Hans Adam Frederik Brasch, f. i Hobro $^{14}/_{1}$ 1850, † i Hobro $^{13}/_{6}$ 1850.

d. Elise Juliane Brasch, f. i Hobro $^{31}/_{7}$ 1851, † i Hobro $^{6}/_{6}$ 1852.

E. Carl Frederik Brasch, f. i Lerup $^{30}/_{1}$ 1819, † i Aalborg $^{16}/_{12}$ 1833.
F. Johanne Bolette Brasch, f. i Lerup $^{19}/_{8}$ 1820, † i Kjøbenhavn $^{4}/_{4}$ 1907.
G. Ove Malling Brasch, f. i Lerup $^{7}/_{7}$ 1823, cand. theol., indtil 1864 Kollaborator ved Flensborg lærde Skole, Examinator og Censor ved Examenscommissionen for Skolelærere, Forfatter, † i Kjøbenhavn $^{26}/_{2}$ 1901.